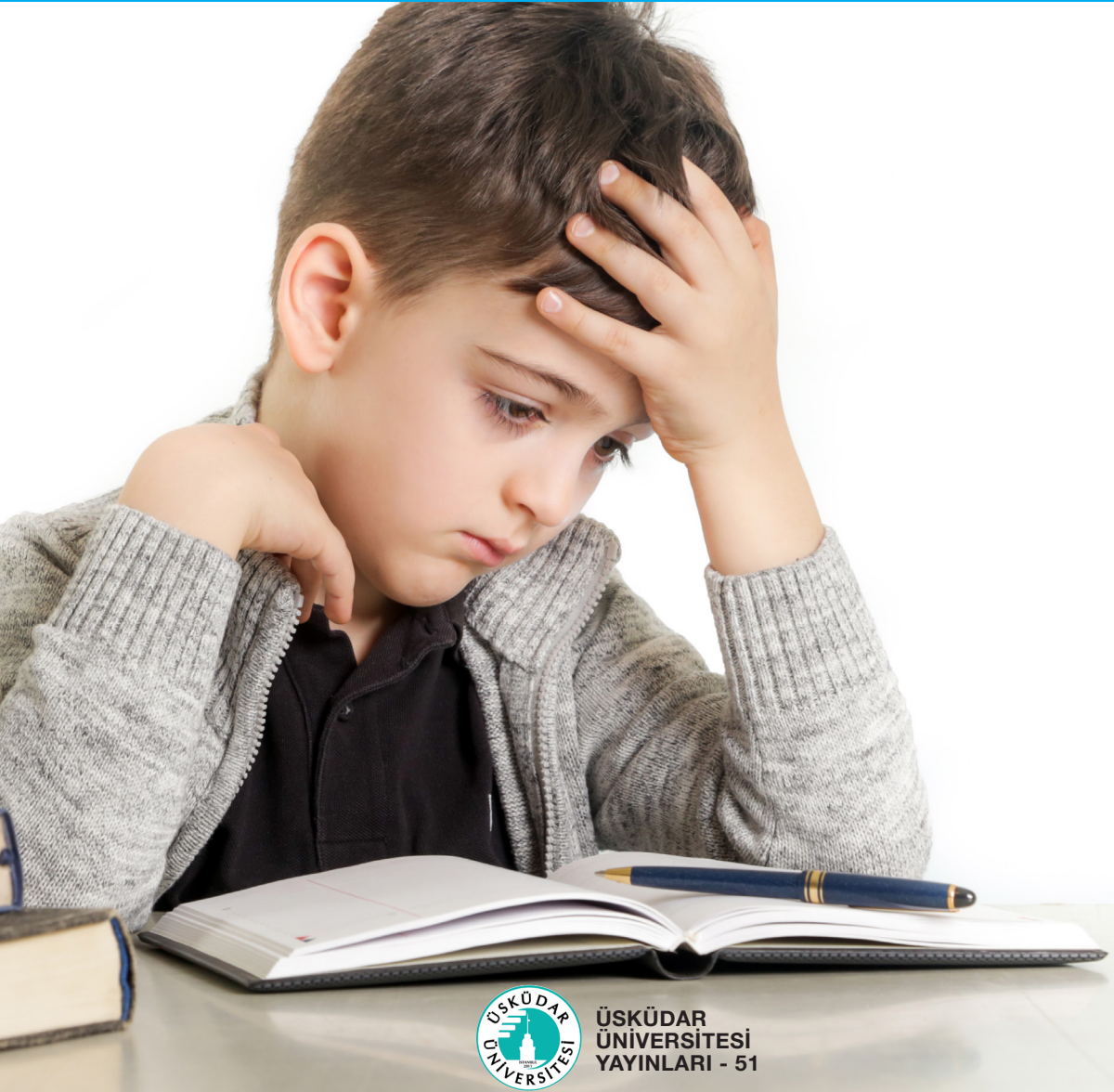

V. Özel Öğrenme Güçlüğüne Multidisipliner Yaklaşım Sempozyumu Konuşmaları

15 MAYIS 2021

ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI - 51

V. ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM

SEMPOZYUM KONUŞMALARI

15 Mayıs 2021

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Serra KORKMAZ

Sertaç GEREN

Erva Nur KURT

Şeval ATEŞ

Sevilay TUNÇ

Melike ŞAHAN

Berkay KARPUZ

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI - 51

**V. ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM
SEMPOZYUMU KONUŞMALARI KİTABI**

Yayına Hazırlayan

Serra KORKMAZ
Sertaç GEREN
Erva Nur KURT
Şevval ATEŞ
Sevilay TUNÇ
Melike ŞAHAN
Berkay KARPUZ

Editör

Prof. Dr. Sevda ASQAROVA
Fatma ÖZTEN

Kapak ve Grafik Tasarım

Bülent TELLAN

ISBN

978-605-9596-56-5

Yayıncılık Sertifika No

42573

İletişim Bilgileri

www.uskudar.edu.tr – yayin@uskudar.edu.tr
Tel: 0216 400 22 22 / Faks: 0216 4741256
Altunizade Mah. Haluk Türksöy Sk. No: 14
Pk: 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye

Copyright © 2021

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak T.C. Üsküdar Üniversitesi'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Bu kitabın hiçbir kısmı yayıncısının yazılı izni olmaksızın elektronik veya mekanik, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi saklama, erişim sistemi de dahil olmak üzere herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.

Bu kitap V. Özel Öğrenme Güçlüğüne Multidisipliner Yaklaşım Sempozyumu Konuşmaları kapsamında yapılan sunumlardan derlenmiştir. İçeriklerin sorumluluğu konuşmacılara aittir.

V. ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM

SEMPOZYUM KONUŞMALARI

15 Mayıs 2021

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Serra KORKMAZ

Sertaç GEREN

Erva Nur KURT

Şeval ATEŞ

Sevilay TUNÇ

Melike ŞAHAN

Berkay KARPUZ

V. ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM
Sempozyumu Konuşmaları

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Serra KORKMAZ
Sertaç GEREN
Erva Nur KURT
Şevval ATEŞ
Sevilay TUNÇ
Melike ŞAHAN
Berkay KARPUZ

DÜZENLEME KURULU

Sempozyum Onursal Başkanı

Prof. Dr. Nevzat TARHAN
Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü

Sempozyum Başkanı

Prof. Dr. Sevda ASQAROVA
Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölüm Başkanı

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Serra KORKMAZ
Sertaç GEREN
Erva Nur KURT
Şevval ATEŞ
Sevilay TUNÇ
Melike ŞAHAN
Berkay KARPUZ

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Prof. Dr. Sevda ASQAROVA - Sempozyum Başkanı Açılış Konuşması	9
Üsküdar Üniversitesi Disleksi ve Ergoterapi Kulübü Açılış Konuşması	13

1. OTURUM

Prof. Dr. Aylin İlden Koçkar- Oturum Başkanı Özel Öğrenme Güçlüğü'nde Sosyal Duygusal Beceriler	17
Dr. Öğr. Üyesi Sertan Talas Öğrenme Güçlüğü ve Ergoterapiye Genel Bakış	19
Çoc. Gel. Elif İpek Tutuş Özel Öğrenmede Tanılama ve Vaka Örnekleri	21
Erg. Özge Özgenç Gür Özel Öğrenme Güçlüğünde Bilgiyi İşleme Süreçleri.....	23

2. OTURUM

İcf Yönetici ve Lider Koçu Mba, Pcc, Acpc Berna Pınar Tunç- Oturum Başkanı "Özel" Olmak Neden Bu Kadar "Güç"	27
Dkt. Muhammed Selman Babar Dil ve Konuşma Terapisi Perspektifinden Özel Öğrenme Güçlüğü	29

Melike Şahan Özel Öğrenme Güçlüğüde Ergoterapi ve Duyu Bütüleme Yaklaşımları.....	31
Ü.Ü Çoc. Gel. Fikriye Tetik Özgül Öğrenme Güçlüğüde Aile Tutumunun Çocuk Üzerine Etkisi.....	33
Erg. İsa Kör Özgül Öğrenme Güçlüğüdeki Beceri Kayıplarına Yaklaşımlar	35

3. OTURUM

Uzm. Dr. Bülent Madi- Oturum Başkanı Ergoterapistin Eğitiminde Hareket Sanat Müzik	39
Çoc. Gel. Ece Türün Dehb, Öğrenme Güçlüğü ve Güncel Gelişmeler	43
Müz. Ter. Kadir Akpınar Yaygın Gelişimsel Bozukluklarda Müzik Terapi	48
Erg. Berfin Demirci Dislekside Ergoterapi Müdahalelerinin Etkinliği ve Önemi.....	50
Sevilay Tunç Disleksinin Akademik Beceriler Üzerindeki Olumsuz Etkilerini Gidermeye Yönelik Ergoterapi Müdahaleleri.....	52

4. OTURUM

Prof. Dr. Şükrü Torun Bağlantısal Beyin Ağ Organizasyonu Çerçevesinde Disleksi Nedir?	57
Uzm. Psk. Aynur Sayım Öğrenme Güçlüklerinde Akran Zorbalığı ve Çocukluk Çağı Depresyonu	59
Erg. Sedanur Yılmaz Disleksili Çocuklar İçin Duyusal Stratejiler	61
Çoc. Gel. Psk. Güler Hemidova Çocuklarda Diskalkuli.....	63
Nörobilim Uzm. Erg. Muammer Aydoğdu Beyinde İşitsel Öğrenme Süreci.....	65
Menekşe Yüksel Özel Öğrenme Güçlüğü ve Sanal Dünyayı Birleştiren Ergoterapi Yaklaşımları	66

5. OTURUM

Atıf Tokar Dislekside Güncel Veriler	71
Çoc. Gel. Melisa Akköse Kaya Erken Çocukluk Dönemde Özgül Öğrenme Güçlüğüne Dair Gözlemler ve Eğitime Başlangıç.....	73
Erg. Veysel Özkök Dislekside Zihin Haritaları	75
Dr. Ulviye Akın Okumak İstiyorum & Dislekside Anne Baba Rehberliği	77
Çoc. Gel. Gülten Yörük Yaşam Boyu Özgül Öğrenme Güçlüğü	79
Şevval Ateş Özel Öğrenme Güçlüğünde Pozitif Terapi	81

Açılış Konuşması

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM

PROF. DR. Sevda ASQAROVA

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölüm Başkanı
Sempozyum Başkanı

Bilim Dünyasında Özgül Öğrenme Güçlüğü, uzun yıllardan bu yana bilimsel toplantıların konusu olmuş, bu alanda değerli çalışmalar yapılmış ve halen araştırma ve geliştirme sürecini dinamik bir şekilde sürdürmektedir.

Bu konunun bilimsel toplantılarda sık sık tartışılması ve üzerine çalışmalar yapılmasının sebebi; bireyin kuvvetli ve zayıf yönlerini erken tanınması ve uygun müdahale programının oluşturulması, akademik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi ve bireyin hayat kalitesinin artması açısından önemlidir. Bütün bu sebepler dikkate alındığında,Özel Öğrenme Güçlüğü'nün tanınmasında ve müdahale programlarının geliştirilmesindeki eksiklikler, bilim dünyasının merceklerini bu konuya çevirme ihtiyacını her zaman korumuştur.

Özgül öğrenme güçlüğü'nün tanınması; gün geçtikçe gelişen teknoloji, değişen dünya koşulları, beyin görüntüleme tekniklerinin ilerlemesi, araştırma konularının genişletilmesiyle birlikte günümüzdeki halini almıştır.

Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders- Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'na göre (DSM-5); son altı aylık periyotta yeterli eforu göstermesine rağmen sözcüklerin yeterli hızda ve doğrulukta okunamaması, okunulan metnin anlaşılmasında problem yaşanması, harflerin tek başına seslendirilememesi, yazının okunaklı ve anlaşılır olmaması, yazılı anlatım öğelerinin etkin şekilde kullanılamaması, aritmetik mantık yürütmede problem yaşanması, yürütücü fonksiyonların yeterli boyutta kullanılamaması, günlük yaşamı etkileyen motor becerilerde geriliklerin görülmesi şeklinde tanımlananın sınırları çizilmiş ve 3 alt gruba ayrılarak tanımlanmıştır.

Disleksi: Dünya Nöroloji Federasyonu tarafından "Geleneksel eğitim orta-

mında, yeterli zekaya ve sosyokültürel fırsata sahip olmasına rağmen okumayı öğrenme ile kendini gösteren, akıcı okuma ve okuduğunu anlama sorunuyla ortaya çıkan bir bozukluk” olarak tanımlanmaktadır. Disleksi'nin temelinde sesleri fark etme, çözümleme, harfe dönüştürme, işitsel kısa süreli bellek, koordinasyon becerileri ve hızlı isimlendirme sorunları vardır. Disleksili çocuklar üzerine yapılan çalışmaların sonuçlarına göre; çocukların bilişsel becerilerden, düşünme, mantıksal kalıplara oturtma, anlamlandırma gibi soyut işlemlerin yaşlılarıyla paralel olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu durumun aksine, fonolojik işleme olarak adlandırılan, kelimelerin telaffuz edilmesi, harflerin kodlanması süreçlerinde akranlarıyla benzer gelişim gösteremedikleri ifade edilmiştir. Genetik haritalama çalışmalarında ise disleksinin aktarımsal boyutunun olabileceği de ifade edilmektedir (26-28).

Diskalkuli: Akademik alanda matematik işlemlerinin yapılması, günlük yaşamda aritmetik beceri isteyen aktivitelerin yerine getirilmesinde problem yaşama ile karakterizedir. Hastalıkların Uluslararası Sınıflaması diskalkuli; herhangi bir zekâ geriliği olmaksızın, sosyal çevre ve yetersiz eğitim ile dahi açıklaması yapılamayan, genel zekâ seviyesi ile matematik performansı arasında yaşanan tutarsızlık olarak tanımlamıştır (WHO, 1992). Bu diskalkuli olan bireylerin sadece matematik problemi yaşadığını göstermez, aynı zamanda zamanı ifade etmede, yönleri ayırt etmede, oyun kurallarında öğrenme problemi yaşadıklarını gösterir. Özellikle bu tanıyı almış bireylerde; matematiğin bazı kısımlarında yer alan sayıların yazı, ritmik sayma, parmak hesabı kullanarak işlemleri yapma, analog saatleri kullanma ve zaman kavramını anlama, çok aşamalı problem çözme, sağ-sol tarafları ayırt etme, kalem tutuş pozisyonunu doğru ayarlama, düz bir çizgide yazıyı devam ettirme gibi performans alanlarında problemler görülmektedir.

Disgrafi : Bireyin kronolojik yaşı, ölçülen zekâ düzeyi ve yaşına uygun olarak aldığı eğitim göz önünde bulundurulduğunda yazma becerilerinin beklenenin önemli derecede altında olması ile tanımlanır (Doğangün, 2008). Disgrafi, özellikle heceleme ve yazmayı etkileyen bir güçlüktür. Araştırmalar öğrencilerin %10-%34'lük bir oranının okul çalışmalarının gerektirdiği el yazısı yeterliliğine sahip olmadıklarını göstermektedir (Smits-Engelsman, Niemeijer ve Van Galen, 2001). El yazısı güçlüğü veya disgrafi, yazılı dilin üretilmesinde el yazısı mekaniğiyle ilişkili olan güçlükler ya da bozukluklar olarak ifade edilmektedir (HamstraBletz ve Blote, 1993). Disgrafiye sahip bireylerde, okunaksız el yazısı, kalem tutmada zayıflık, yazarken oransız boşluk bırakma, kelime yazımında hata, yetersiz paragraf bilgisi, cümle kurmada yetersizlik, dil bilgisi kurallarına uymadan yazma, yanlış sözcük kullanımı, yavaş yazma, fikirlerini ifade edememe, kelimeyi ters yazma gibi durumlar gözlemlenebilir.

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG), 6-21 yaş aralığındaki tüm özel gereksinimli öğrencilerin %39,2'sinde görülerek Amerika Birleşik Devletleri'nde en büyük özel eğitim kategorisini oluşturmaktadır (U.S. Department of Education, 2016). Türkiye'de ise tanılama süreçlerindeki eksiklikler ve uygun eğitim

imkânlarının yetersizliğinden dolayı ÖÖG olan ve resmi olarak tanı almış öğrenci sayısı tüm özel eğitim öğrencilerinin içinde %3 civarında görülmektedir (Melekoğlu, 2017). Yaygınlığa ilişkin bulgulardaki farklılıklar değerlendirme yöntemleri, tanılama kriterleri ve çalışmaya katılanların dil, sosyokültürel ve sosyoekonomik farklılıklarıyla açıklanmaktadır.

Özgül öğrenme gücüne sahip bireyin erken tanınması, bireyin akademik başarısının yanı sıra hayat kalitesinin iyileşmesini sağlayacağından, bu bireylerin erken dönemde tanınması önem arz etmektedir. Hollanda ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerde çocuğun ihtiyaç duyduğu alanlara yönelik uygulama boyunca dinamik olarak güncellenen çocuk ergen psikiyatristi, pediatrist, ergoterapist, özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, pedagog, dil konuşma terapisti ve odyologlardan ve daha bir çok uzman kadrodan oluşan multidisipliner bir ekip çalışmasıyla destek eğitim sistemleri uygulanmaktadır. Bu bağlamda bilimsel çalışmalarda multidisipliner yaklaşım sayesinde bireylerin ihtiyaçları ve mevcut durumu daha detaylı değerlendirilecek, kişiye uygun müdahale stratejileri planlanacaktır. Bu sayede bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlığı, yaşam kalitesi, çevreye adaptasyon süreci, okupasyonel performanslarının belirlenmesi ve artırılması, sosyal ihtiyaçları, akademik yetenekleri gibi konularda farklı disiplinlerden kazanılan müdahale programları sayesinde daha etkili bir çalışmaya dönüşecektir.

Dünya geneline bakıldığında Özgül Öğrenme Güçlüğü hakkında teknolojik gelişmeler, değişen devlet politikaları, desteklenen eğitim teknolojisi şirketleri ve araştırmacılar, Özgül Öğrenme Güçlüğü yaşayan bireylere daha iyi hizmet vermek için yeni araçlar ve stratejiler geliştirmeye devam ediyor. Ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde ise, Özgül Öğrenme Güçlüğü yaşayan çocuklara uygulanan destek eğitim programının sadece müfredatı desteklemeye yönelik verilen bireysel ek derslerden oluşması, uygulanmakta olan eğitim programının içeriği ve bu içerikte belirtilen problemlere yönelik farklı uygulamaların yer almayışı dikkat çekicidir. Bu sebeple Özgül Öğrenme Güçlüğüne multidisipliner bir yaklaşım benimsenmelidir.

Açılış Konuşması

Üsküdar Üniversitesi Disleksi ve Ergoterapi Kulübü

Sayın Rektörüm, Sayın Dekanım, Sayın Bölüm Başkanım saygıdeğer Hocalarım değerli Misafirlerimiz, öncelikle ramazan bayramınızı en içten dileklerle kutluyorum.

Ben, 2018 yılında Üniversitemiz bünyesinde Sayın Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Sevda ASQAROVA hocamızın danışmanlığında kurulan Disleksi ve Ergoterapi Kulübü Başkanı Serra KORKMAZ,

Bölüm geleneği haline gelen 5. Özel Öğrenme Güçlüğüne Multidisipliner Yaklaşım Sempozyumu'na hoşgeldiniz.

Ergoterapi Bölümü olarak sizlerin katılımıyla; yüz yüze gerçekleştirdiklerimizde merdivenleri bile doldurup taşıran, online olarak gerçekleştirdiklerimizde yoğun ilgi gören "Özel Öğrenme Güçlüğüne Multidisipliner Yaklaşım Sempozyum"larının 5.sini bugün hayata geçirmekten mutluluk duyuyoruz.

Büyük heyecan duyduğumuz bugünde davetimizi geri çevirmeyen saygıdeğer konuşmacılarımıza, etkinliği düzenleme aşamasında bizlere önder olan Sayın Bölüm Başkanımıza ve bugünü planlamakta emeği geçen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Verimli bir Sempozyum geçirmeyi diliyor ve kulüp yönetim kurulundan Sertaç Geren ve Erva Nur KURT arkadaşlarıma sözü vermek istiyorum.

Ben Disleksi ve Ergoterapi Kulübü Başkan Yardımcısı Sertaç GEREN. Bu yıl beşincisini Düzenlediğimiz sempozyumumuza hoşgeldiniz diyorum. Multidisipliner bakış açısıyla gerçekleştireceğimiz bu güzel etkinlikte yine birbirinden değerli hocalarımızı misafir ediyor olacağız.

Kulüp açıldığından bu yana birbirinden güzel etkinlikler yaptık, Bölüm Başkanımız Sayın Prof. Dr. Sevda Asqarova hocamız önderliğinde okulumuzda bir atölye açtık ve bu atölyede çeşitli etkinlikler gerçekleştirdik. Sonrasında atölyemize disleksi tanılı misafirlerimizi davet ederek birtakım çalışmalar yaptık.

Birçok bilimsel etkinlik düzenledik ve sizlerin katılımıyla yoğun ilgi gördü, daha nice etkinlikler gerçekleştireceğimiz kulübümüzde bize yol gösteren Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Sevda ASQAROVA Hocamıza ve emeği geçen tüm ekip arkadaşlarıma ayrıca teşekkür etmek istiyor ve sözümü Erva'ya aktarıyorum.

Ben Disleksi ve Ergoterapi başkan yardımcısı Erva Nur KURT. Arkadaşlarımla da dediği gibi kulübümüz açıldığından bu yana çok güzel etkinlikler yapma fırsatımız oldu ve yapmaya da devam ediyoruz, bugün de onlardan birisi. Sayın Bölüm Başkanımıza bugünü planlamada bizlere destek olduğu için teşekkürlerimizi sunuyoruz. Heyecan duyduğumuz bugünde bizlerle birlikte olduğunuz için sayın hocalarımıza, değerli misafirlerimize teşekkürlerimizi sunuyoruz. Verimli bir sempozyum geçirmeyi diliyoruz.

Birinci Oturum

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ'NDE SOSYAL DUYGUSAL BECERİLER

Prof. Dr. Aylin İlden KOÇKAR

Öğrenme güçlükleri (ÖG) olan çocuklar akademik, dil ve üst bilişsel yetersizliklerinin yanı sıra sosyal biliş alanında ve sosyal becerilerde de yetersizlikler yaşayabilmektedirler. Alanyazın incelendiğinde öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların sosyal bilgi işleme sürecindeki sorunlarından ötürü sosyal durumlarda problem çözemedikleri, sosyal algıdaki güçlüklerin mizah anlamalarını engellediği, sosyal algı sorunlarının yüz ifadelerini (mutluluk, üzüntü vb.) ve karmaşık duyguları (aşk-nefret vb.) anlamaları engellediği, sosyal ipuçlarını okuyamamalarının psikososyal uyumlarını olumsuz olarak etkilediği, yüz ifadelerini ve karmaşık duyguları anlama, sözel olmayan sosyal ipuçlarını algılama ve yorumlamada zorlandığı belirtilmektedir (Semrud-Clikeman & Glass, 2008, Gallway&Metsala, 2011, Tur-Kaspa, 2004, Dimitrovsky ve ark., 1998, Bauminger ve ark., 2005, Petti ve ark., 2003). ÖG olan çocuklar yüz ifadeleri, mimik ve jestler, ses tonu, bağlam gibi sosyal ipuçlarını yakalamada zorlanmaktalar (Dir, 1999; Forrest, 2002; McGill-Evans, Koning, Cameron-Sadava, & Manyk, 1996).

Sosyal biliş ve sosyal becerilerdeki yetersizlikler aynı zamanda arkadaşlık kurma becerileri örneğin kendini tanıtmaya, konuşma başlatma, yardım isteme, iltifat etme ve kabul etme, paylaşma; duygu düzenleme becerilerini, örneğin kendisinin ve başkalarının duygularını tanıma, duygularını ifade etme, öfkesini kontrol etme, korkuyla baş etme; saldırganlığa alternatif beceriler: otokontrol, izin isteme, kavgadan kaçınma, sonuçları kabul etme ve problem çözme; stresle başa çıkma becerileri (Wight & Chapparo, 2008) hayır deme, hayır'ı kabul etme, karar verme ve dürüst olma alt gruplarında yetersiz oldukları, sosyal ilişki kurmada zorluk (Ochoa & Olivarez, 1995); akranlarıyla sosyal

ilişki kuramadıkları için sosyal kabul düzeylerinin düşük olduğu ve reddedildikleri görülmüştür.

Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda psikolojik sorunlar da görülebilmektedir. Bu sorunlar arasında depresyon, kaygı, düşük benlik saygısı ve başarı ve başarısızlık ile ilgili hatalı atıflarda bulunma bildirilmektedir (Greeham, 1999; Valas, 2001b). Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda ayrıca sosyal ve duygusal problemler de bildirilmiştir (Grolnick & Ryan, 1990; Dyson, 2003). Bazı araştırmalarda öğrenme güçlüğü olan çocuklar için hafif depresyon semptomları bildirilmiş, bunlar hatalı atıf tarzları ile ilişkilendirilmişlerdir (Greenham, 1999; Rodriguez & Routh, 1989). Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda artmış kaygı düzeyleri bildirilmektedir (Greenham, 1999). Normatif örneklem grupları ve normal düzeyde başarılı olduğu bildirilen kontrol gruplarına kıyasla öğrenme güçlüğü olan çocuklarda daha fazla kaygı düzeyi bildirilmiştir (Paget & Reynolds, 1984; Fisher, Allen & Kose, 1996; Rodriguez & Routh, 1989).

Ayrıca, araştırmalar, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yaklaşık %75'inin bir çeşit sosyal beceri eksikliği gösterdiğini belgelemiştir (Kavale ve Mostert, 2004). Öğrenciler, oyun veya spor gibi aktivitelerde sıklıkla reddedilirse ve bu red onun o alandaki yeteneğiyle bağlantılı değilse, böyle bir sosyal izolasyon, benlik kavramı problemlerine veya genel mutsuzluğa neden olabilmektedir (Sabornie, 1994; Vaughn ve Haager, 1994). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin düşük sosyal kabulleriyle ilgili sorunun bir diğer sebebi de düşük düzeyde sosyal kabulün uzun vadeli olumsuz sonuçlar içermesidir (Kavale & Mostert, 2004). Vaughn, La Greca ve Kuttler (1999), düşük sosyal kabullenme sorunu yaşayan, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuldan ayrılmaya daha meyilli olduklarını göstermişlerdir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE ERGOTERAPİYE GENEL BAKIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Sertan TALAS

En genel ifade ile özel eğitim “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları, özel olarak yetiştirilmiş personel ve sunulan destek hizmetleri ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde özel eğitimin alt kategorilerinden birisi olan öğrenme güçlükleri, bir başka deyişle Özgül Öğrenme Bozukluğu; diğer akademik öğrenmeler için temel oluşturan okuma yazma ve aritmetik becerilerin öğrenilmesi ve kullanılmasına ket vuran nöro-gelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır.

Öğrenme güçlüklerini şemsiye bir kavram olarak düşünüldüğünde, bu şemsiyenin altında okuma güçlüğü (disleksi), yazma güçlüğü (disgrafi) ve aritmetik güçlüğü (diskalkuli) olmak üzere üç alt boyuttan bahsedilebilir. Okuma güçlüğü hatalı ya da yavaş ve zorlanarak okuma, okuduğu kelimenin anlamını anlamakta güçlük çekme ve heceleme ile ilgili sorunlar yaşama şeklinde kendini göstermektedir. Yazma güçlükleri ise kendini yazılı ifade etmede zorluk çekme olarak kendini göstermektedir. Son olarak öğrenme güçlüğüne matematik-aritmetik ile ilgili boyutunun ise sayı kavramını edinmede ve matematiksel işlemleri öğrenmekte zorluk çekme, matematik muhakeme yapmada güçlüklerle ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu bağlamda öğrenme güçlüğü ile ilgili unutmaması gereken en önemli konuların başında öğrenme güçlüklerinin düşük zihinsel potansiyel, motor yetersizlikler, duygusal davranışsal bozukluklar, görme ve işitme yetersizliklerinin bir sonucu oluşmadığının bilinmesidir. Bu bilgiler ışığında öğrenme güçlüğü kavramı herhangi zihinsel yada duygusal bir yetersizlik olmaksızın çocuklarda

öğrenme ile ilişkili alanlarda gözlemlenen anlamlı bir gecikme olarak ifade edilebilir. Öğrenme güçlüğü tanıılı bireyler belirtilen özelliklerinden dolayı akademik becerilerin öğrenilmesinde sorun yaşamaktadırlar ve bundan dolayı bir özel eğitimin bir alt kategorisi olarak düşünölmektedir.

Özel eğitimin ilk başta verilen tanımından da anlaşılacağı üzere, destek hizmetleri olmaksızın bir özel eğitim faaliyetinin başarıya ulaşma şansı olmadığı ifade edilebilir. Özel eğitim hizmetlerinin altında sunulan destek eğitim hizmetlerinin başında da ergoterapi uygulamaları gelmektedir. İlk olarak tıp alanında uygulanmaya başlanan ergoterapi uygulamaları en genel tanımı ile sosyal yapı içerisinde herhangi bir neden ile fonksiyonunu kaybeden ve daha sonra tedavi sürecini geçiren bireylerin, tedavi süreci sonrasında yeniden fonksiyonlarını yerine getirme becerilerini kazanmasında kullanılan destek eğitim hizmetlerinden bir tanesidir. Öğrenme güçlüğü tanıılı çocukların üreten bir birey olması ve bir meslek edinmeleri konusunda temel görev özel eğitimcilerle birlikte, ergoterapistlere düşmektedir.

Özel gereksinimli bireyin toplumla bütünleşmesinin üretici konuma geçmek ve meslek sahibi olma anlamıda ergoterapinin özel gereksinimli bireylere ve özellikle öğrenme güçlüğü olan bireylere katkı sağladığı üç temel alan bulunmaktadır. Bu alanlar; Kişinin bakımını amaç edinen şahsi uygulamalara kendi sağlık bütünlüğü içinde izin veren aktiviteler olarak tanımlanan kendine bakım alanı, çocuklar için gelişimsel oyunlar ve ileriki yaşlar için aktiviteler olarak tanımlana üretkenlik alanı ve kişinin üretken olma zorunluluğı olmadığı zaman ilgilendiğı uğraşları kapsayan boş vakit alanından oluşmaktadır. Öğrenme güçlüğü tanıılı olan öğrencilerinde de toplumla bütünleşmeleri açısından bakıldığında öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarımızın hayatında ergoterapinin önemi ortaya konulabilir.

Kısaca özel eğitim alanı bir çok meslek uzmanının bir arada çalışmasını gerektiren multidisipliner bir alandır. Bu meslek uzmanlarının süreç içinde varlıkları kadar işbirliğı içinde çalışılması da son derece önemlidir. Eğer hedefimiz özel gereksinimli bireylerin bağımsız olarak toplum içinde yaşayabilen ve kendini topluma kabul ettirmiş bir birey olarak tanımlayabilmesi ise biz meslek uzmanlarına ergoterapistlere, özel eğitimcilere, ruh sağlığı uzmanlarına büyük görev düşmektedir.

Umarım bu görevleri hakkıyla yapacak ve çocuklarımız için özveriyle çalışacak bireyler olmak ve bu bireylerin yetişmesinde pay sahibi olmak dileğıyle...

ÖZEL ÖĞRENMEDE TANILAMA VE VAKA ÖRNEKLERİ

Çoc. Gel. Elif İpek TUTUŞ

Özel öğrenme güçlüğü'nün tanılama sürecinde iki model karşımıza çıkmaktadır. Tıbbi ve eğitsel model. Tıbbi model; öğrenme güçlüğü'nün nedenlerinin merkezi sinir sistemi hasarlarına dayandırıldığı, tıbbi terimlerin kullanıldığı bir modeldir. Geriliği tanımlayıp, ilaç kullanımını sağlar. Eğitsel model; Çevre etkileşimlerine önem verir. Öğretmen aktif rol oynar. Tıbbi değerlendirme sürecinde hekim anamnez alır, bazı tetkikler yapar ve sonucunda merkezi sinir sistemini uyaran bazı ilaçlar yazar. Ritalin Öğrenme güçlüğü'nde en sık kullanılan ilaçtır. Öğrenme güçlüğü'ndeki en önemli ilacımız eğitimidir. Eğitsel değerlendirme sürecinde standartize testler, gözlemler kullanılır. Fakat özel öğrenme için oluşturulmuş özel bir test bulunmamaktadır. Eğitsel değerlendirme multidisipliner bir çalışmadır.

DSM 5' e göre Özel öğrenme güçlüğü tanımlayan dört temel ölçüt vardır:

- 1) Gerekli girişimlere rağmen altı ay süregelen öğrenme ve okul becerilerini kullanma güçlüğüdür.
- 2) Okul başarısı beklenenin altındadır. Bu da günlük yaşamı olumsuz yönde etkiler.
- 3) Okul zamanında başlar. Kendini göstermesi zaman alır.
- 4) Düzeltilmemiş görme ya da duyma keskinliği, diğer ruhsal ve sinirsel bozukluklar ruhsal toplumsal güçlüklerdir. Tüm bunlar ve yapılan tıbbi eğitsel değerlendirmeler, yapılan gözlem ve testler neticesinde tanılama yoluna girilir .

Bu çocuklarla çalışabilecek alanlar ve etkinlik önerileri:

Dikkat: Dikkati iyi olan öğrenci ile öğretmeni net görebileceği yere oturtulmalıdır. Gereksiz materyaller ortadan kaldırılmalı, gereksiz yazılar silinmelidir. Sesin tonu dikkat çekici hale getirebilirsiniz. Dersi somutlaştırılmalıdır; örneğin kesirleri pizza dilimi ile onlukları makarna çubukları ile anlatabilirsiniz.

İşitsel algı: Sesi hissettirme, fonolojik farkındalık çalışmaları yapabilirsiniz. “T O P” ilk seste ne duyuyorsun? Hangisi hayvandır? “Fil” “ Pil”, benden sonra tekrar et “1-2-5-3”, Ali bakkala git cümlesindeki kelime sayısı kadar el çırp.“B U Z” kelimesinden bir harf değiştir meyve olsun.

Görsel algı/ayırt etme: Bir nesne belirleyip bu nesnenin aynısını bulma çalışması yapılabilir.

Yarım bırakılan şekil tamamlanabilir.

Bellek: Uyaklı- şarkılı ders öğretimi yapabilirsiniz. Belli nesnelerin bulunduğu görselleri inceleyip iki dakika sonra onları sayma etkinliği yapılabilir.

Akıcı okuma/dil: Eşli okuma çalışmaları yapılabilir. Okurken ses kaydına alınıp çocuğun kendini değerlendirmesine fırsat verilebilir.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE BİLGİYİ İŞLEME SÜREÇLERİ

Erg. Özge ÖZGENÇ GÜR

Bilgiyi işleme kuramı hangi soruları yanıtlar?

1. Yeni bilgi dışarıdan nasıl alınmaktadır?
2. Alınan yeni bilgi nasıl işlenmektedir?
3. Bilgi uzun süreli nasıl depolanmaktadır?
4. Depolanan bilgi nasıl geriye getirilip hatırlanmaktadır ?

Bilgiyi işleme kuramı iki temel öge üzerinde durmaktadır. Birincisi üç yapıdan oluşur; duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek / çalışan bellek ve uzun süreli bellektir. İkincisi ise bilişsel süreçleri içerir. Bunlar içsel, zihinsel eylemlerdir ve bilginin bir yapıdan diğerine geçişini sağlarlar.

Bilgiyi işleme kuramının birinci adımı bireyin duyu organları yolu ile çevreden gelen uyarıcıları alması ile başlar. Duyusal kayıda gelen bilgilerin çoğu atılır ve bir kısmı da çok kısa bir süre tutularak algılanır ve tanınır. Duyular dikkat ve algı süreçleri aracılığı ile kısa süreli belleğe geçirilir. Bilgi bazı süreçlerin yardımı ile uzun süreli belleğe geçer. Bilgi, gereksinim olduğunda uzun süreli bellekten araştırılır ve geri getirilir. Bu işlem bazen bilinçli olarak yapılır, bazen de otomatik olarak.

Bu süreçler tam ve sağlıklı gerçekleştirilirse bilgi işlenir. Özel öğrenme güçlüğünde de bu işlemler tam gerçekleştiğinde öğrenme sağlıklı şekilde tamamlanır.

Oyun önerileri: Look look, dedektif, hızlı renkler, hatırla çiz, ilk resimlerim.

Kitap önerileri: Özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklar, özel öğrenme güç-

lüğünde değerlendirme ve müdahale, öğrenme güçlükleri, disleksi ve özgül öğrenme güçlüğü.

İkinci Oturum

“ÖZEL” OLMAK NEDEN BU KADAR “GÜÇ”?

ICF Yönetici ve Lider Koçu MBA, PCC, ACPC Berna Pınar TUNÇ

*“Doğa farklılıklar yaratır,
toplum onları engeller olarak yorumlar”*

Silvia Dubovoy, PhD, Montessori Eğitmeni

Disleksi en basit tanımıyla dilin imla (yazım biçimi) ve fonolojisinin (ses yapısı) işlenmesindeki zorluk ile ilişkilidir. Okumayı ve bazen de başka becerileri zor hale getirebilir. Özel öğrenme güçlüğü tanımı altında discalculi ve disgrafi ile beraber yer alır. Okumak insanın evrimleşme sürecinde yer alan bir aktivite değildir. Okumak insan evriminden sonra ortaya çıkmış bir kültürel icattır. Bu nedenle beynimizde sadece okuma ile ilişkilendirilen ya da sadece okuma aktivitesinden sorumlu bir bölüm yoktur. Ancak okuma aktivitesi beynimizin birden fazla bölümünün işin içinde olduğu bir aktivitedir.

Beynimizde okumadan sorumlu bir ağ çalışır. Yani burada tanıdık olmayan kelimeleri seslendirebilen, görme yoluyla daha önce rastlanmış kelimeleri tanıyan, kelimelerin nasıl telaffuz edileceğini düşünen bir ağdan bahsetmekteyiz.

Bu ağlar disleksi sahibi bir bireyde farklı şekilde kurulmaktadır. Aşağıda görselini gördüğümüz ağlar 2013 yılında yapılmış bir FMRI çalışması sonucu elde edilmiştir. Görseldeki mavi ağlar disleksili bir bireye kırmızı ağlar ise disleksi olmayan bireye ait okuma ağlarıdır. Hem yoğunluk hem de vurgu farklı alanlardadır. Disleksili bireyde yoğunluk sol prefrontal lobda toplanmıştır.

Görüntüleme teknolojisinin gelişmesinin tanıdığı imkanla farklı ülkelerde disleksiye özgü çalışmalar yapılmıştır. Ortak sonuca bakılırsa beyin oksipito-

temporal, temporoparietal, ve inferior frontal korteksleri ve bunların bağlantıları da dahil olmak üzere değişmiş sol hemisfer bulgularıdır.

Disleksi sadece okuma ve fonoloji ile ilgili değildir, daha fazla bileşeni vardır.

El yazısında zorlanma, not tutamama, zamanı söyleyebilme, telefon numaraları gibi sıralı numaraları karıştırma, tarihlerde zorlanma, test çözerken yerini kaybetme, kelimelerin görsellerini unutma bunlardan bazılarıdır. Aşağıdaki tablo bu anlamda iyi bir görseldir. Ancak disleksili bireylerin zorlukları kadar, hediyeleri de vardır.

Dünyada pek çok ünlü ve başarılı disleksili birey bulunmaktadır. Albert Einstein, Richard Branson, Agatha Christie, Tom Cruise, Steve Jobs bunlardan sadece birkaçıdır. Şüphesiz bu insanlardan bazıları disleksi olduklarını bilmiyorlardı ve yaptıkları şey “iyi yaptıkları” şeylere odaklanmaktı. Farkında olmadan da olsa şu hedefi gerçekleştirmişlerdi. “Güce” odaklanıp, “güçlüğü” geliştirmek.

Disleksili insanların anketlerle tespit edilen başlıca güçlü yönleri şunlardır.

- Disleksi olan insanlar genellikle olayları daha bütünsel görürler. (Detayda kaybolmamak)
- Disleksili insanlar, uzamsal görsel işlemede ve imkansız figürlerin tespitinde üstün başarı gösterirler. Astrofizik alanında çok sayıda disleksik birey bulunur.
- Disleksi olan insanlar nesnelerin karmaşık sistemler oluşturmak için nasıl bağlandığını görme ve birden çok şey arasındaki benzerlikleri belirleme yeteneğine sahiptir. (Bilim, matematik)
- Zihinlerindeki 3B nesnelere kullanma konusunda daha iyi beceriler sergiler. (İç Mimarlar, Sanatçılar)
- Yaratıcılıkları çok kuvvetlidir. Özellikle girişimciler dünyasında çok sayıda disleksi bulunur. (Girişimci iş insanları)
- Sorunların çözümünde alışılmışın dışında düşünürler. «out of the box» (Mucitler, liderler)

“Disleksim olduğunu anladım ve sonra görüntüleme konusunda bu yeteneğe sahip olduğumu fark ettim. Bir desenler ve imgeler dünyasında yaşıyorum ve kimsenin görmediği şeyler görüyorum. Disleksi yüzünden bu kalıpları görebiliyorum.”

“Üstesinden gelemezsiniz (disleksi); etrafında çalışabilir ve sizin için çalışmasını sağlayabilirsiniz, ancak asla ortadan kalkmaz. Bu muhtemelen iyi bir şey, çünkü disleksi geçerse, diğer hediyeler de kaybolur.”

Beryl Benacerraf, MD, Hekim. Dünyaca ünlü radyolog ve ultrason uzmanı.

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ PERSPEKTİFİNDEN ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Dkt. Muhammed Selman BABAR

Özgül öğrenme güçlüğü; yaşa uygun zeka seviyesi, kaliteli ve normal ve bir eğitim, normal çevresel koşullara rağmen, okuma, yazma ve aritmetik beceriler gibi akademik becerileri öğrenme ve kullanmada meydana gelen beklenmedik ve hayat boyu devam eden nörogelişimsel bozuklukları kapsayan şemsiye bir terimdir. Özgül öğrenme güçlüğü ne değildir ? Özgül öğrenme güçlüğü edinilmiş değildir, zeka düşüklüğünü gösteren bir belirti değildir, geçici bir durum değildir, eğitim dilindeki yetersizlikten kaynaklanan bir bozukluk değildir.

Bu şemsiye terim kendi içerisinde okuma ve anlama güçlüğüne ifade eden disleksi, yazma güçlüğüne ifade eden disgrafi ve matematik ile aritmetik becerileri ifade eden diskalkuli olarak üçe ayrılmaktadır.

ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DİL BECERİLERİ

Özgül öğrenme güçlüğünde çalışma yapan uzmanlar maalesef sözcük anlama, okuduğunu anlama gibi daha genel çalışmalara odaklanarak buz dağının görünmeyen yüzleri ile ilgilenemeyebiliyorlar. Ancak çalışmaların etkili olabilmesi için buz dağının görünmeyen kısmı ile de ilgilenilmeli ve çalışmalara dahil edilmelidir.

Özgül öğrenme güçlüğü tanıli çocuklarda sıklıkla sözel dil problemleri görülebilmektedir. Dilin semantik, pragmatik, morfo-sentaktik ve fonolojik bileşenlerinde kullanım ve anlamayı etkilen problemler görülebilmektedir. Özgül öğrenme güçlüğü tanıli çocukların dil becerileri ayrı ayrı incelendiğinde; dilin fonoloji (sesbilgisi) bileşeninde ses yanlışlıkları (ksb), fonolojik farkındalık sorunları, uzun sözcük söylemlerinde sorunlar, semantik (anlambilimi) bile-

şeninde sözcük bilgisi sınırlılıkları, sözcükler arası anlam sorunları, sözcükleri anlama ve çıkarımda bulunma sorunları, mecaz anlam sorunları, morfo-sentaktik (dil bilgisi) bileşeninde ek hataları (anlama ve kullanım), sınırlı sentaktik yapı ve telegrafik konuşma, karmaşık cümle yapıları anlama sorunları, pragmatik (edimbilim) bileşeninde sınırlı iletişim işlevi (iltifat vb.), sohbet güçlüğü (devamlılık, başlatma vb.), hataları fark etme, devam ettirme gibi problemler görülebilmektedir.

DİL VE KONUŞMA TERAPİSTİNİN ÇALIŞMA ALANI

Dil ve konuşma terapistleri çalışma ekibinin ayrılmaz bir parçası konumdadır. Özgül öğrenme güçlüğü tanılı çocuklarda sözel dilin değerlendirmesi ve sorun tespiti, eksik sözel dil bileşenlerinin müdahale program çerçevesinde çalışılması konuşma sesi bozukluğu ve fonolojik farkındalık becerilerinin çalışılması, tanı öncesi risk grubu içerisindeki çocukların değerlendirmesi ve tespit edilmesi, risk grubu içerisinde olan çocukların ebeveyn ve öğretmenlerine yönelik destek ve tamamlayıcı programlar oluşturulmasından sorumludur.

ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE ERKEN İŞARETLER

Yapılan çalışmalarda erken müdahalenin (okul öncesi) tanı sonrası müdahaleye nazaran %50 ile %90 civarında daha etkili olduğu görülmüştür. Ancak okul dönemi öncesi tanı konmadığı için müdahale için en etkili ay aralığı olan 60-72 ay verimli kullanılamamaktadır. Bu nedenle erken işaretlerin tespit edildiği çocuklara yönelik destekleyici çalışmalar, aile önerileri ve çevresel düzenlemeler ile önlem alınmalıdır. Erken işaretler; belirli yaşlara rağmen geçmeyen konuşma sesi bozukluğu, alıcı ve ifade edici dilde gecikme, ses bilgisel farkındalık, fonolojik farkındalık, hece ve kafiye sorunları, sözcük bulma güçlükleri, doldurucu ifadeler (şey, ııı), erken okuryazarlık becerilerinde zayıflık, karmaşık cümlelerde düşük anlaşılabilirlik, sohbet ve iletişim becerilerinde problemler, öyküleme ve dinlediklerinin tekrar anlatılmasında, organize edilmesinde zorluklardır.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜDE ERGOTERAPİ VE DUYU BÜTÜLEME YAKLAŞIMLARI

Melike ŞAHAN

Öğrenme sorunu yaşayan bir çocuğa özel öğrenme güçlüğü tanısının koyulabilmesinin ilk şartı çocuğun zekasının normal veya normalin üzerinde olmasıdır. Zeka geriliğine sahip olan çocukların yaşadıkları öğrenme sorunları özel öğrenme güçlüğü değildir. Özel öğrenme güçlüğü doğumdan itibaren gelen ve zihnin gelişimiyle ilgili bir sorundur. Çocuğun az okumasıyla veya matematiği sevmemesiyle oluşan bir sorun değildir.

Dsm V tanı kriterlerine göre özel öğrenme güçlüğü'nün üç türü vardır. Bunlar disleksi (okuma bozukluğu), disgrafi (yazılı anlatım bozukluğu) ve diskalkulidir (matematik bozukluğu). Disleksi tanısı olan bireylerin frontal bölgesi disleksi tanısı olmayan bireylere göre çok daha fazla aktivasyon gösterirken, oksipital ve parietal bölgeleri çok daha az aktivasyon göstermektedir. Frontal bölgelerinin çok yoğun aktivasyon göstermesi bu çocukların hayal kurma gibi becerilerinin çok daha kuvvetli olduğunu, oksipital ve parietal bölgelerinin daha az aktivasyon göstermesi ise bu çocukların okuma, yazma gibi akademik becerilerinde sorunlar olabileceği anlamına geliyor.

Yapılan başka bir çalışmada ise disleksi tanısı olan bireylerin sol parietotemporal bölgelerinde gri ve beyaz madde yoğunluğunun az olduğu saptanmıştır. Gri maddenin az olması fonolojik farklılıklara yol açarken, beyaz maddenin az olması beyin bölgelerinin birbirleriyle iletişim yeteneğini veya etkinliğini azaltabilir. Bu durum bireylerin okuma ve işleme verimliliğini etkileyebilir.

Ergoterapistler özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda; bilişsel becerileri (dikkat, bellek, organizasyon), sosyal becerileri (çocukların bir gruba katkı

labilme, hayır diyebilme, alayla baş edebilme becerileri ve bir konuşmayı başlatma, sürdürme ve sonlandırma becerileri), günlük yaşam becerileri, fiziksel becerileri (ince motor, kaba motor, postür, koordinasyon), duyuşsal becerileri, psikolojik durumu (benlik saygısı, başarı duygusu) ergoterapi alanında kullanılan standardize testler ile değerlendirir. Ergoterapistler çocukların günlük yaşam, okul ve serbest zaman aktivitelerinde yaşadığı zorlukları belirleyerek gelişim düzeylerine göre bir müdahale planı oluştururlar. Müdahale planının amacı ve kapsamı çocuğun fiziksel, duyuşsal, bilişsel ve psikososyal olarak becerilerini max. Düzeye çıkartarak aktivitelere katılımı içermektedir.

Disleksili çocukların gelişimi için uygulanan bazı ergoterapi yaklaşımları şunlardır; duyu algı motor yaklaşımlarını esas alan günlük yaşam aktiviteleri eğitimi, spor, müzik veya sanatsal hobilerin kişi merkezli analizi ve fiziksel, duyuşsal, bilişsel ve psikososyal parametrelere göre eğitimi, Çoklu duyuşsal yaklaşım eğitimi, Hem aktivite basamaklarında hem de genel organizasyon şemasında çocuğu görsel uyarılarla destekleyerek başarılı aktivite deneyimleri oluşturmak, görsel ipuçlarını kullanarak zorlu aktiviteleri basit görevler halinde çocuğa kazandırmak, okumaya ve hecelemeye yardımcı olacak görsel stratejiler oluşturmak, okuma güçlüğü çeken çocuklara görsel algısal becerilerinin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak, çocukların yazı yazma becerilerine yönelik çalışmalar yapmak, görsel ipuçları kullanma ve görsel olarak sıralama çalışmaları yapmak, basit bir sözlü anlatım vermek yerine görsel modelleme yöntemini kullanmak, duyuşsal oyun ve hedefe yönelik müdahaleleri kullanarak duyu bütünleme eğitimi uygulamak.

ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE AİLE TUTUMUNUN ÇOCUK ÜZERİNE ETKİSİ

Ü.Ü Çoc. Gel. Fikriye TETİK

Özgül öğrenme güçlüğü: Dinleme, konuşma ,basit okuma, anlama,aritmetik hesap yapma, matematiksel mantık kurma ve yazılı anlatımda basit işlevlerde bozulmayı ifade eder.

Öğrenme güçlüğü olan çocukların sosyal ve psikolojik ve akademik alanlarda yaşadığı zorluklar: Bu çocukların öğrenme güçlüğü olmayan akranlarına göre daha çok desteğe gereksinim duyuyor. ÖÖG'li çocuklarda çoğunlukla bıkkın ve bezgin tavırlar gözlemlenir. Çocuklar kendilerini başarısız hissederler. Bu durumda onların sosyal ortamdan soyutlanmalarına neden olur. Sosyal ortamdan soyutlanan çocuklar dikkat çekmek için saldırgan tavırlar sergileyebilirler. Çevresindekilere karşı çıkma, kavga etme onlara kendilerini kabul ettirme onların tarzları olmaya başlayabilir. Bu tarz tavırlar sergileyen çocuklar aileleri tarafından iyi takip edilmelidir. Bu tutumlar öğrenme güçlüğü çeken çocukların karakteristik özellikleridir.

Çocuklar akranları arasında kendilerini başarısız ve yetersiz hissettikleri için kendilerine duydukları inanç ve güven zamanla yıkılmaya başlayabilir. Bu sebepten dolayı çocuğun yaşadığı problem sadece okul çevresinde olmaktan çıkıp sosyal çevresinde de boy göstermeye başlayabilir. ÖÖG'li çocuklar çevresindekileri algılamakta ve yorumlamakta güçlük çektikleri için sosyal ilişkiler konusunda başarılı değildir. Kendilerini yalnız ve dışlanmış hissederler. Bu hislerin çocuktan silinmesi için profesyonel destek alınması şarttır. Akranları ile karşılaştırıldığında daha geri de oldukları belirgin bir şekilde ortada olan bu çocukların, zekasal açıdan geri oldukları için arkadaşları tarafından alay konusu olurlar.

Özgül öğrenme güçlüğünde aile tutumunun çocuk üzerinde ki etkisi kendilerini doğru olarak ifade edemeyen çocukların Öğrenme güçlüğü olan çocukların hangi alanlarda zorluk yaşadığı, aileleri tarafından farklı şekilde algılanabilmektedir. Bu çocukların en çok okula dair yaşam kalitelerinin ailelerin yaşam kalitesini etkilediğini görmekteyiz. Ailelerinin çocuklarının okula dair yaşadığı zorluklara yönelik stres yaşadıkları bazı araştırmalarca ortaya koymuştur (Bumin ve diğ., 2008; Sakız, 2011). Çocuğun öğrenmede ve okul gibi sosyal çevrelerde yaşadığı zorluklar anne ve babaların çocuğuna karşı farklı sorumluluklar hissetmesine neden olabilmekte, bu sorumluluklar bazen suçluluk hissine, depresyona ya da ebeveynin sosyal ilişkilerinin zarar görmesine yol açabilmektedir (Ellis ve Hirsch,2000).

Ebeveyn yaşam kalitesi ile çocuklarının yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü,artan, doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Çocukların yaşam kalitesi artıkça ebeveynlerin de yaşam kalitesi artmaktadır. Anne ve Babanın çocuk üzerindeki bu olumsuz etkileri için biz eğitimciler neler yapmalıyız. Özellikle okul sistemi içinde öğrenme güçlüğü ile tanılanmış çocukların eğitimine ilişkin alınacak tedbirlerin ailenin katılımı, aile içi ilişkiler, ailenin eğitim düzeyi ve sosyo-kültürel özellikleri gibi değişkenlerin göz önünde bulundurarak kapsayıcı ve katılımcı bir bakış açısıyla tasarlanıp uygulanması gerekmektedir.

İkinci olarak, aile içinde çocuğun yaşadığı öğrenme güçlüğünün ebeveynlerin yaşamına etki edebileceği hususu, eğitsel ve psiko-sosyal hizmet sunan tüm paydaşlar tarafından dikkate alınmalıdır. Toplumda ve okulda buna dair farkındalık yaratılması ve sunulacak hizmetlerin mutlaka aileleri de kapsamı gerekmektedir.

ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDEKİ BECERİ KAYIPLARINA YAKLAŞIMLAR

Erg. İsa KÖR

Özgül Öğrenme Güçlüğü yaşayan bireylerde hayatın uzun döneminde etkisini gösteren bir öğrenme bozukluğu ile karakterize bir bozukluktur. Öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerde etkilenimler farklı alanlarda olabilmektedir. En dikkat çekici bozukluklar akademik becerilerde görülmektedir. Akademik becerilerdeki kayıpların sonrasında çocukların akademik eğitimi başlamasıyla tanılmadan söz edilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken durumun akademik yaşamın öncesinde de bazı belirtilerle karşılaşılabilmekteyiz.

Öğrenmenin gerçekleşmesinde bir çok etkenden söz edebiliriz ve bu etkilenimler kişinin mesleki tercihlerinde de etkili olabilmektedir. Sosyal bozukluklarda çocukların akademik becerilerini eklemektedir. Aklımıza gelen sorulardan bazıları acaba bu çocuklar akademik becerilere karşı gerekli emeği vermemekte midir? Gerekli sorumluluklar çocuk ve aile tarafından alınmakta mıdır? Bunun için çocukların büyütülmesi esnasında dikkat edilmesi gereken bazı durumlar söz konusudur burada en önemli görev aileye düşmektedir. Ancak Öğrenme Güçlüğünde ders çalışarak bazı bozuklukların önüne geçememekteyiz. Burada ailenin çocuğun yeteneklerini iyi analiz etmesi ve yeteneklerin gelişimi için gerekli desteği sağlaması gerekmektedir.

Ev ortamında yapılan rehabilitasyon çalışmalarında çocuğun ev içerisindeki davranışlarını doğal haliyle görmenin yanında ailenin de eğitimine katkıda bulunmuş oluyoruz. Çocukların eğitiminde önemli olan iç motivasyonlarının sağlanmasıdır. İç motivasyondan bahsetmemiz gereken noktalar çok geniş bir çerçevede ele alınabilmektedir. Çocukların akademik performanslarındaki zayıf beceri göstermek, sosyal becerilerde problemler görülmesi çocuğun iç motivasyonu düşürmektedir. Eğitim alma dönemlerinde de okuldan uzakla-

şabilmekte ve akademik çalışmalara karşı tepkili olabilmektedirler. İç motivasyonun sağlanabilmesi için evdeki ebeveynlerin çocuğu motive edebilmeli ve yaşanan problemlere karşı empati geliştirerek yaklaşımda bulunmalılardır.

Üçüncü Oturum

ERGOTERAPİSTİN EĞİTİMİNDE HAREKET SANAT MÜZİK

Uzm. Dr. Bülent MADİ

İÇ ORGANLAR VE DERİ İLE YARATICILIK SÜREÇLERİ

Birlikte Düşünelim;

Anne karnında ilk gelişen organlar nereleri olabilir?

O veya doku-organların desteklemesi gereken organlar nereleri olabilir?

O sitemlerin desteklenmesi için hangi beden yapılarının gelişmesi gerekir?

O beden yapılarının artan metababolik ürünlerini hangi organlar? gelişirse kullanır ve kullanıp gerek olmayan atık madde üretebilir? Hangi organlar türünün devamı için gereklidir? Ne vakit geliştiğine karar mı verir-dürtüsellik mi oluşur erken doğum için?

Tüm bunlar ne vakit- zaman gelişir? Gelişmez ise ne olur? Acaba erken doğmak isteyen beden neden erken dışarı çıkmak ister?

Dünyayı görmek veya farklı ortamda bütünlüğünü sürdürmek için bazen neden 9 ayı beklemez veya daha fazla süre bekler? **Üstün zeka mı dürtüsellik mi? Genetik mi? Çevre etkenleri mi?** Üstün yetenekli bireylerin sizce beyin yapılarında farklılıklar? Farklı alanlarda üstün yetenekli olan bireylerin beyin ve bedeninin diğer yapılarında farklılıklar? Zeka zihin ile beyinde değişiklik ?

Başlamadan Önce;

Nörobiyolojik bakış açısıyla üstün yetenek bir nöral plasitisedir. Plastisite yani yörgulabilirlik, eğitim ile beyindeki sinaptik bağlantıların gelişmesi demektir (Madi, 2014).

Yaygın görüşe göre üstün yetenekli kişilerde bütüncül algı ile ilgili olduğu için sağ beyin daha baskındır. MRI(Manyetik rezonans görüntüleme) ile yapılan ölçümler, uygulanan zeka testleri vd. sonucunda frontal bölgedeki beyin işleyişi ile zekanın yaratıcı düşüncenin beyindeki işleyiş alanları ve değişimleri bulunmuştur. 3-4 yaş civarında genetik ve çevresel uyarılar ile beyin gelişimi potansiyel olarak belirginleşir.

Uzun süreli belleğe alınan beceri kapasitesi kullanılabilir veya kullanılabilmeyebilir.

Kullanılması ve geliştirilmesi için 20. ve 21. yüzyılda eski yıllara göre de çevresel etkenlerin uygun? olması beklenebilir.

Neden?

Son yüzyıllar teknolojinin gelişmesinin hızlanmaya başlaması ile insanlar çok fazla uyarana maruz kalıyor. Beyin yoğun bilgi almak zorunda kalıyor... Yeteneğin fark edilmesi kişinin ve çevrenin raslantıları farkedebilmesi ile gerçekleşebiliyor. Acaba bu kadar hızlı gelişen teknoloji ortamında sanat, edebiyat, müzik, spor, teknoloji vd. alanlarında yaratıcılığı nasıl etkilenir? Aylıklık yapılabilsen uyarıları fark edebilmek için süreler kısaldı mı? Aylıklığa vakit varmı?

Yaratıcılık için bu yıllarda süre?

Uyarı ile fark etmek

Başlamak için süre Sürdürmek için süre

Odaklanma için uygun süre

Motive olma olmak için süre

Yaratma süreci için süre

Ve ürün oluşturma

Çoğu kişinin yapabileceği eylemleri farklı yapabilme becerisi.

Şimdi anne karnında genetik ve çevre etkisini ve doğumdan sonra genetik ve çevre etkenlerini düşünün tartışalım mı?

ÜSTÜN ZEKA VE YETENEK TANIMLARI

Zekâ, genetik veya dışarıdan gelen uyarılar ile beyin bütün yapılarının birbirleri ile iletişim kurarak sonuç çıkarabilme becerisidir.

Yetenek, bilişsel performansın ölçüldüğü yüksek zeka ile birlikte ve herhangi özel bir veya daha fazla beyin *ağ sistemlerinde* sıra dışı yetenek ile ilişkilendirilir.

Üstün yetenek, bir ya da birden fazla alanda toplumdaki becerilerden farklı sonuç çıkarabilmesi olarak da tanımlanabilir. (Madi, 2021).

Üstün yeteneğin incelenmesinde eğitim psikologları, nörobiyologlar, bilişsel nörobilimciler, genetikçiler, yetenekleri farkedebilecek yetenekleri olan diğer kişilerin gözlemlerine ihtiyaç vardır ve bu kişilerin koordineli olarak çalışması gerekir. (interdisipliner... Co traintment)

Yetenek ve beceri öncelikle beynin motor, bilişsel, duyuşsal, duygusal koordinasyonunu **yöneten** prefrontal korteksle ilgilidir. (Kalbfleisch ,2004).

Yapılan araştırmalar posterior (arka) temporal korteks, parital korteks ve prefrontal bölgedeki işlevsellik ile zekanın ilişkili olduğunu göstermektedir.

İnsular korteks ve corpus callosum, amigdala, hipocampus korteks ve alt yapıları . Uzamsal algı, dikkat, hafıza, duygu, dil ve muhakeme ile oluşacak yaratıcılık sürecine göre işlev görür.

Örnek: Matematik Alanında Üstün Yeteneklilerde

Matematik alanındaki üstün yetenek genellikle akıcı matematiksel işleme ve esnek problem çözme becerileriyle bağlantılıdır. Matematik alanında üstün kişiler gelişmiş sağ beyin özellikleri gösterirler. Araştırmalar beynin sağ yarısının görsel-uzamsal kapasitesi ile matematik yeteneği arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir (Waisman ve ark.2014).

BEYİNDE DİL ALANI

Beyinde yazılı ve sözel dilin anlaşılmasını ve sözel ifadeyi sağlayan alan temporal lobun arka üst ucunda bulunan ve konuşma işlevini sağlamak için frontal korteksin arka tarafında bulunan Broca alanıdır. (Madi, 2014).

Sol anterior (ön) insulanın yoğun işlevi çift dilli bireylerde konuşma sesi öğrenme becerileriyle önemli derecede ilgili bulunmuştur (Rodriguez ve ark., 2018).

İnsula ve ayna nöronlar vb. Yaratma sürecinde olumlu veya olumsuz algılamada da işlevdedirler... duygu ve empati ile işlev görürler.

SANAT VE BEYİN

Müzik algısı ve performansı, daha fazla sağ temporal bölgede gerçekleşen bir süreçtir (Çuhadar, 2008). Mutlak kulağa sahip kişilerde sol planum temporale müzik yeteneği olmayanlara göre daha büyüktür (Stewart,2008). Angelman sendromundaki gibi

Müzik, görsel sanatlar, drama ve dans gibi sanatın değişik dallarında değişik nöral bağlantılar olduğu görülmektedir.

Müzik yaratma sürecinde sanatçı beyinde bu bölgeleri farkında olmadan zihinsel olarak kullanır.

Resim ve müzik ilişkilenebilir... örnek

SİNESTEZİ

Sinestezik kişilerin renkleri işitebildiği, sesleri görebildiği ya da görüntülerin tadını alabildiği saptanmıştır. (Cawley, 2010)

Sinesteziklerin sinestezi alanlarında daha hızlı öğrendiklerini ve gelecekte mesleklerini sadece bilişsel işlev yapan kişilere göre farklı yaratıcı süreçleri tercih edebilir, çünkü duyuşal ve duygusal işlevleri farklıdır.

Genel veya özel yetenek veya yetenekler, yaratıcılık potansiyeli, uyarılar ile motive olabilme özellikleri vb. nörobilim yönünden incelenirse şü birleşimi oluşturabiliriz:Yaratıcı birey; Sözel, işitsel, dokunma, ince kaba motor becerileri, tad, koku, özet olarak imgesel yönden farklı sonuçlar oluşturabilir.

DEHB, ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE GÜNCEL GELİŞMELER

Çoc. Gel. Ece TÜRÜN

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) çocukluk çağında sık görülen, dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik ile kendisini gösteren nörogelişimsel bir durumdur.

Beynin ön bölümündeki çalışmayı düzenleyen kimyasal maddeler olan Dopamin ve Noradrenalin (Norepinefrin) DEHB olanlarda normalden daha az aktivite gösterir ve az salındığı için bireyin bir şey yapmadan önce düşünceleri için gerekli süre boyunca durmalarını sağlayan fren sistemi iyi çalışmaz. Bu nedenle de akıllarına gelen şeyi hemen yaparlar, ancak yaptıktan sonra uygun olup olmadığını görebilirler. Yani; anne-babanın hatalı tutumlarından dolayı DEHB hastalığının olmadığı; DEHB oluşumunda genetiğin rolünün %80-90 dolaylarında olduğu ve çevresel biyolojik faktörlerinde (kurşun-sigara-alkol gibi zehirli maddelere maruz kalma) etkileşimi sonucunda beyinde nörobiyolojik bozukluklara yol açan bir hastalık olduğu ortaya koyulmuştur.

DEHB'in 3 farklı tipi vardır. Bunlar "dikkat eksikliği, hiperaktivite ve dürtüsellik" tir.

DEHB'nin dikkat eksikliği tipi belirtileri;Odaklanmakta zorluk çekmek, odaklanamamak ya da aşırı odaklanma şeklinde kendini gösterebilir. Dikkat eksikliğinde temel sorun kişinin belirli bir şeye odaklanamaması değil, o sırada içinden gelen başka bir şey yapma isteğine engel olamaması ya da çevreden gelen uyarıların sesini kısamamasıdır. Göz teması kurmamak, aynı faaliyette uzun süre devam edememek, detayları gözden kaçırmak, unutkanlık, özel eşyaları ve emanetleri kaybetme, basit yönergeleri akılda tutamamak vb. şeklinde.

DEHB'nin hiperaktivite tipi belirtileri; Fazla hareketlilik, yerinde duramamak, otururken bile eller ve ayakları sürekli hareket ettirmek, birşey anlatırken dolanarak anlatmak, karşısındakinin sözünü kesmek vb. DEHB'nin dürtüsellik tipi belirtileri; İsteklerin hemen karşılanmasını istemek, dayatmak, sabırsız olmak, sıra bekleyememek, tepkileri kontrol edememek vb. şeklinde kendini gösterir. Bunların dışında DEHB'a eşlik eden belirtilerde vardır. Bunlar; günlük rutin işleri öğrenmede gecikme, sosyal olgunlukta gecikme, dağınıklık, düzensizlik, duygusal aşırı duyarlılık, tutarsızlık, koordinasyon güçlükleri, sakarlık, bellek sorunları, saldırgan davranışlardır. DEHB ile birlikte görülen psikiyatrik bozukluklar ve diğer durumlarda vardır. Karşıt olma – karşı gelme bozukluğu, davranış bozukluğu, özel öğrenme bozukluğu (Okuma bozukluğu olan çocukların %25'inde DEHB olduğu, DEHB olan çocuklarda ise %10-60 oranında öğrenme bozukluğu olduğu bildirilmektedir), kaygı (anksiyete) bozukluğu, depresyon, bipolar bozukluk, tik bozuklukları, otizm spektrum bozuklukları, zekâ geriliği, ustun ya da çok ustun zekaya sahip olmak, uyku bozuklukları, sigara, alkol ve madde bağımlılığı), bilgisayar oyunları ve internet bağımlılığı, obezite ve yeme bozuklukları görülebilmektedir.

Ebeveynlerin önce kendilerine iyi bakmaları, çocuklarını koşulsuz kabullenip yani yapısal bir sorun olduğunu kabullenmeleri, sevgilerini içten ve samimi bir şekilde göstermeleri, evde belirli bir rutin ve düzen sağlamaları, birlikte keyif alacakları özel zamanlar yaratmaları, mizahın gücünü de kullanarak etkili ve iyi bir iletişim içinde olmaları, olumlu davranışlara odaklanıp çocuklarını övmeleri, kriz anlarında mola verip düşünmeleri, çocuklarının sorumluluk becerilerini tutarlılıkla desteklemeleri, yoğun hareket gerektiren yüzme, basketbol, folklor gibi sosyal, sportif ya da kültürel etkinliklere çocuklarının katılımını desteklemeleri çocuklarını kazanmada ve topluma iyi bir birey olarak yetiştirmede yardımcı olacaktır.

Dünya DEHB Federasyonu 2021 yılının ocak ayında, tüm dünya literatürünü tarayarak sağlıklı ve delilleri sağlam kaynakları kullanarak 208 numaralı konsensüs bildirimini yayımladı. Çok kapsamlı bu çalışmada 208 adet tespit yapılmış. Bunlardan bazıları;

1-Creativity and ADHD: A review of behavioral studies, the effect of psychostimulants and neural underpinnings; Neuroscience and Biobehavioral Reviews 119 (2020) 66–85; Martine Hoogman a,b, *, Marije Stolte c , Matthijs Baas d , Evelyn Kroesbergen e DEHB'in gelişmiş yaratıcılıkla ilişkisi sorgulanmaktadır.Yapılan 31 davranışsal araştırma verileri bu bağlamda incelenmiş. DEHB olarak tanımlayan gurupların kontrol gruplarına kıyasla “değişken/farklı düşünme” yetisinde belirli bir fazlalığı olduğu saptanmış. Konunun hem davranışsal hem de fizyolojik mekanizmalarının daha fazla araştırılması gerekiyor denmiş.

2-Do effects of methylphenidate on cognitive performance last beyond treatment? A randomized placebo-controlled trial in boys and men with

ADHD; Hyke G.H. Tammingaa,b, Liesbeth Renemana,c , Anouk Schrantee,c , Marco A. Bottelierd, Cheima Bouziane , Hilde M. Geurtsb,c,e,1,* , Annabeth P. Groenmanb,1,*; *European Neuropsychopharmacology* 46 (2021) 1–13; Methylphenidate ilacının güncel klinik çalışmaları beyin gelişiminde etkileri olduğunu ortaya koymuştur. 16 hafta süren tedavi süreci ve bunu takip eden 1 haftalık arınma süreci boyunca, deney ve kontrol gruplarıyla yapılan çalışmalarda ilacın sadece kullanım süresinde etkili olduğu, kullanım bırakıldığında ise, çalışan hafıza ve reaksiyon hızında kalıcı bir etki bırakmadığı gözlenmiştir.

3-Examining the relationship between adverse childhood experiences and ADHD diagnosis and severity, Elizabeth Crouch PhD , Elizabeth Radcliff PhD , Kevin J. Bennett PhD , Monique J. Brown PhD, MPH , Peiyin Hung PhD , *Academic Pediatrics* (2021), doi: <https://doi.org/10.1016/j.acap.2021.03.009> Yapılan bu güncel çalışma, Olumsuz çocukluk anıları ile DEHB arasındaki bağlantıyı tekrar ve kuvvetli bir şekilde ortaya koymasının yanı sıra, çocuğun yetiştirilme ortamı ve içinde bulunduğu toplumun da bu bağlantıyı etkilediğini gözler önüne sermiştir.

4-Gut microbiota and probiotic therapy in ADHD: A review of current knowledge ; Anna Kalenik * , Karolina Karda's , Anna Rahnama, Katarzyna Siroj'c, Tomasz Wola'nczyk Department of Child Psychiatry, Medical University of Warsaw, Poland; *Progress in Neuropsychopharmacology & Biological Psychiatry* 110 (2021) 110277 Bağırsak mikrobiotasındaki bozuklukların da DEHB ile ilintili olduğunu ortaya koymuştur. Bağıntılı olarak, probiyotik destekleyicilerin de DEHB gibi davranış bozukluklarının gidişatına da pozitif bir katkı sunabileceği çalışmalarla gösterilmiştir. Bu güncel çalışmada ise literatürdeki tüm eski araştırma ve veri tabanları incelenmiştir. Sonuç olarak kesin bir karar verilmesini sağlayacak bir bağlantıya rastlanmamış, ama daha geniş gruplarla yapılacak çalışmaların bu tip bir sonuç çıkarmasının da muhtemel olduğu not edilmiştir.

5-Predictors of ADHD persistence in elementary school children who were assessed in earlier grades: A prospective cohort study from Istanbul, Turkey Sebla Gökçe a, Yankı Yazgan b , Herdem Aslan Genc , c , Gresa C, arkaxhiu Bulut a , Esengül Kayan d , Onur Tuğc ,e Poyraz Fındık b , Ayşe Burcu Ayaz b , Canan Yusufog'lu e , Didem Ayyıldız b , Burcu Budak f , Ender Atabay b , Sultan Seval Yılmaz g , Umut Kaytanlı h , Elif Akın i; *Brain & Development* 43 (2021) 495–504 Marmara üniversitesinde yapılan uzun süreli bu araştırma sonucunda ise, öğrenimin ilk/erken yıllarında öğretmen tarafından raporlanan dikkat eksiklikleri, ileriki yıllarda ortaya çıkacak DEHB tanısının bir ön haber vericisi olabilir.

6-Risk for substance use among adolescents at-risk for childhood victimization: The moderating role of ADHD. Byron H. García a , * , Alejandro L. Vázquez a , Jacqueline O. Moses b , Kelly D. Cromer b , Anne S. Morrow c , Miguel T. Villodas d,e; *Child Abuse & Neglect* 114 (2021) 104977 Şiddet suçlarına kurban olmuş gençlerin, artmış tepkisellik ve risk alma davranışlarıyla

tanımlanan süreç içerisinde Madde kullanımına çok açık oldukları biliniyor. Yapılan çalışma sonucunda, DEHB olsun veya olmasın, madde kullanımına zaten açık olan gençlerin özellikle sapkın arkadaş çevresinden daha fazla etkileneceği anlaşılmış.

7-Is Aggression Uniform in Boys with ADHD? Saldırganlık Tüm DEHB'li Erkek Çocuklarında Aynı Biçimde Midir? Elif ULU ERCAN; Kastamonu Eğitim Dergisi Kastamonu Education Journal Ocak 2019 Cilt:27 Sayı:1 DEHB olan ve saldırgan davranışları olan toplam 326 erkek öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. DEHB + KOKGB, sözel saldırganlık ile daha fazla ilişkilidir, ancak DEHB + DVB genellikle daha şiddetli saldırgan davranışlarla ilişkilidir. KOKGB+ DEHB'li hastalarda görülen saldırgan davranışlar ciddi olarak ele alınmalıdır çünkü DVB tanısını yordamda önemli bir noktadır.

8-Screen exposure exacerbates ADHD symptoms indirectly through increased sleep disturbance, Sleep Medicine, Cavalli E, Anders R, Chaussoy L, Herbillon V, Franco P, Putois B, <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2021.03.010>.

Ekrana maruz kalma (özellikle yatak odasındaki) ve uyku bozukluğu arasında siki bir ilişki olduğu biliniyor. Benzer şekilde, DEHB belirtileri ile uyku bozukluğunun da bağıntılı olduğu araştırmalarla ispatlanmış. Akşam ve özellikle yatak odasında ekrana uzun süre maruz kalmanın sadece uykuyu değil, bir sonraki günkü dikkat seviyelerini ve davranışları kayda değer şekilde etkilediğini ve bu bağlamda DEHB test sonuçlarını da yükselttiğini ispatlamış.

9-Time knowledge impairments in children with ADHD A. De la Charie a, *, F. Delteil a,b , F. Labrell b,c , P. Colas a , J. Vigneras a , H. Ca^mara-Costa b , Y. Mikaeloff a,b, Archives de Pe' diatrie 28 (2021) 129–135 DEHB olan çocukların zamanı tanımlama, gösterme ve zaman birimlerini kullanma konusunda da yetersizlik gösterdiklerini ve bu bilgiye istinaden tarama ve rehabilitasyon süreçlerinin de tekrar değerlendirilmesinin ve yapılandırılmasının gerekliliği ortaya konuyor.

10-Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Tedavisinde İlk Tıbbi Cihaz Onay Aldı, epiSTEM Türkiye, 3 Temmuz 2019, <https://noroblog.net/2019/07/03/dikkat-eksikligi-ve-hiperaktivite-bozuklugu-tedavisinde-ilk-tibbi-cihaz-onay-aldi/> FDA, DEHB tedavisi için geliştirilen ilk tıbbi cihazın satışa sunulmasını onayladığını bildirdi. Sadece DEHB için, ilaç tedavisi görmeyen 7-12 yaş arasındaki çocuklarda kullanılacak olan bu cihaz; DEHB belirtilerinden sorumlu olan alın, göz, çene ve boyundan geçen bir sinire düşük dozda elektrik akımı gönderiyor. Cep telefonu büyüklüğündeki Monarch eTNS isimli cihazın kablosuna bağlı olan bant, çocuğun alınına yapıştırılıyor ve çocuk uykudayken kolayca kullanılabilir. Ancak bu cihazın kullanımının mutlaka bir ebeveyn tarafından takibi gerekiyor. 2015 yılında başlayan ve üç yıl süren klinik araştırmalarda bu cihazın etkisinin yaklaşık bir ay gibi bir sürede gözlemlenebileceği gösterildi.

NeuroSigma Őirketi, ilaçlarda olduğu gibi, cihazın da uyusukluk, iŐtah artıŐı, uyku sorunları, diŐ sıkma, baş ağrısı ve halsizlik gibi yan etkilerinin olabileceğini belirtiyor. Ayrıca FDA bu cihazın kullanımı sırasında yakın çevrede cep telefonu gibi elektromanyetik enerji yayabilen cihazların veya insülin pompası cihazlarının olmasının da tedaviyi olumsuz yönde etkileyebileceği Şeklinde kullanıcıları uyarıyor.

YAYGIN GELİŞİMSEL BOZUKLUKLARDA MÜZİK TERAPİ

Müz. Ter. Kadir AKPINAR

Merhaba, Öncelikle, ülkemize büyük katkısı olacak, bilim temelli bu harika programa davet ettiğiniz için, düzenleyen hocalarıma ve bölüm öğrencilerine çok teşekkür ederim.

Sunumumda yeniden bir düzenleme yaptım. Nörolojik bağlantılar ve beyin bölümleriyle ilgili bir çok güzel sunum dinledik. Ben de uygulamaların nörolojik bağlantılarını atlayarak, özel gereksinimli bireylerde Müzik Terapi uygulama pratiklerinden bahsedeceğim.

Müzik Terapinin özel eğitimde kullanılması çok eskiye dayanır. Solomon 1980 deki makalesinde Müzik Terapinin özel eğitimde 19. yy beri kullanıldığını yazmıştır. Ancak bundan, çok değil, 200 yıl öncesine kadar Avrupa’da çeşitli ruhsal problemler yaşayan kişilere “Cadı” veya “Şeytan Çarpması” gibi tıbbi veya herhangi bir bilimsel dayanağı olmayan teşhisler konulup, insanlık dışı yöntemlerle yaşamlarına son verilirken, aynı dönemde benzer ruhsal problemler yaşayan bireylere bu coğrafyada müzikle tedavi uygulanırdı. Ülkenin çeşitli yerlerinde –hala açık olan- bu şifahaneleri ziyaret edebilirsiniz. Müziğin sağlığa olan katkısını 5000 yıllık kaynaklara dayandırabiliriz. Ben şimdilik anlatacağım konunun çerçevesinden çıkmamak için uygulamalara dönüyorum.

Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuk ve yetişkinlerde, müzik özellikle konuşma bozukluğu konusunda geliştirici olduğu biliniyor. Müziğe cevap vermek ve müziği dinlemek bireyler için temel kazanımlar arasında olmalıdır. Neleri geliştirir dersiniz:

- Dikkat Becerisi

- Dil gelişimi
- Sosyal becerileri
- Motor becerileri (Kim et al.2008)

Örneğin: Otizm spektrumu olan çocuklarda ritim temelli aktif müzik terapi çalışmalarında, taklit becerisi, eş zamanlı uyum, sosyal iletişim, algısal motor beceri, davranışsal beceriler, dinleme, dinlediğini uygulayabilme gibi becerilerin geliştiği kanıtlanmıştır. (Srinivasan and Bhat 2013)

Müzik terapi uygulamalarına geçmeden önce, ilk çalışmada, herhangi bir uygulama yaptırmaktansa iletişim kurmak için onun çıkardığı sesleri bir enstrümanla özdeşleştirmek, onun tonunu bulmak ve bu enstrümanda bu seslere uygun sesler basmak, bunu bir müziğe çevirmek yatıştırıcı olacaktır. İyi bir başlangıçtır.

Örneğin: Konuşamayan, sadece sesler çıkaran bir çocuğu anlamak zaman alabilir. Bunun için çıkardığı seslerin onun için ne ifade ettiğini öğrenmek için birlikte zaman geçirmek ve bunları müzikal ifadeye çevirmek gerekir. Sadece acıktığında çıkardığı bir ses, mutlu olduğunda, uykusu geldiğinde ya da üzülduğünde çıkardığı farklı seslerin farklı tonlar olduğunu göreceksiniz. Tüm bu isteklerin dışında başka sesleri ve farklı isteklerini bu seslerle birleştirmek ona daha fazla iletişim kanalı sunmuş olacaktır. Artüklasyon Bozukluğu için solo şarkı söyletmeli veya çalan bir şarkıya birlikte eşlik edilmelidir. Burada özellikle söylenemeyen/çıkarılamayan sesler üzerinde bir enstrüman yarımıyla o sesler tekrar ettirilerek kas ve taklitsel çalışmalar sürdürülmelidir.

Sizlere bir video izleteceğim.. Burada müziğin nasıl bir iletişim aracı olduğunu ve genetik bozukluğu olan bir bireyin müzikle nasıl işaret verebildiğini göreceğiz.

Özel gereksinimli bireyler için, müzik beş farklı beceriyi geliştirmek için kullanılır. Bunlar: Fiziksel Beceri, Duyuşsal Beceri, Sosyal Beceri, Bilişsel Beceri, İletişim Becerisi. Uygulanan metot ve tekniklerse, Şarkılar, Dokunsal/Titreşimsel çalışmalar ve Grup Çalışmaları şeklinde üç kategoride planlanır.

Müzik Terapi interdisipliner çalışma prensibi gerektiren geniş alandır. Bu yüzden tüm sağlık meslek mensupları ile geliştirici, kreatif uygulamalar yapılabilir. Eğer bu şekilde ele alınırsa, bilimin ışığında insanlara büyük katkılar sağlanmış oluruz.Teşekkürler.

DİSLEKSİDE ERGOTERAPİ MÜDAHALELERİNİN ETKİNLİĞİ VE ÖNEMİ

Erg. Berfin Demirci

Günümüzde kabul gören tanımıyla disleksi; normal ya da normalin üzerinde zekâyâ sahip, belirgin bir beyin patolojisi olmayan, dinleme, konuşma, okuma, yazma, akıl yürütme ile matematik becerilerinin kazanılması ve kullanılmasında önemli güçlükleri olan, ikincil olarak kendini idare, sosyal algılama ve etkileşim sorunları yaşayan, standart eğitime rağmen yaşına ve zekâsına uygun başarı gösteremeyen bireyler için tanımlanmış nörolojik kökenli gelişimsel bir bozukluktur.

Ergoterapistler, çocuğun günlük yaşam aktiviteleri, okul, serbest zaman aktiviteleri (oyun vb.) gibi zorluk yaşadığı alanları çocuğun gelişim düzeyine göre belirlenen müdahale programıyla (fiziksel, duyuşsal, bilişsel, psikososyal) birlikte günlük yaşam serbest zaman, okul ve üretici aktivitelerinde bağımsızlığını hedefleyerek bu alanlardaki becerilerini maksimum düzeyde kullanmasını hedefler. Bu anlamda yapılacak olan ergoterapi müdahaleleri son derece önemli olmakla beraber etkinliği ve etkililiği yüksek düzeydedir.

Birey merkezli yaklaşımı ilke edinen ergoterapi disiplini disleksili bireylere bireyselleştirilmiş ergoterapi programı kapsamında destek niteliğindedir. Müdahale programındaki uygulamalar; görsel algılamaya yönelik uygulamalar (görsel-uzaysal algı, görsel ayırt etme, görsel bellek, görsel nesnelere yorumlama gibi), bilişsel uygulamalar (dikkat uygulamaları, bellek uygulamaları, strateji geliştirme, yer-zaman oryantasyonu, praksiş, yön bilgisi ve sağ sol ayrımı vb.), yürütücü işlemlere yönelik uygulamalar (planlama, organizasyon, çalışma belleği, dürtü kontrolü, zaman yönetimi ve farkındalığı, soyut düşünme, bilişsel esneklik gibi), üst biliş stratejileri (kendini, davranışlarını izleme, aktivite esnasında sorularla cevabı kendinin bulmasını sağlama, dikkatini toplarken ki

süreçlerin farkına vardiırılması, bilgileri belleğine alırken hangi tekniğin daha etkili olduğunu fark etmesi, bir görev verildiğinde göreve başlamadan önceki süreçlerin farkına varması, görevi bütünüyle algılaması ve tamamlama hızının kontrol edilmesi, öz kontrol ve süreç kontrolü vb.), motor becerilere yönelik uygulamalar, sosyal becerileri geliştirmeye yönelik uygulamalardır.

Ayrıca ergoterapistler kinestezi, motor planlama, el-göz koordinasyonu, visuomotor entegrasyon ve el içi manipülasyon becerileri gibi el yazısını destekleyen performans bileşenlerini ele alırlar ve bireyi bu alanlarda destekleyecek müdahale ve stratejiler uygularlar.

DİSLEKSİNİN AKADEMİK BECERİLER ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİNİ GİDERMEYE YÖNELİK ERGOTERAPİ MÜDAHALELERİ

Sevilay TUNÇ

DSM V'te (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı V) nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanan öğrenme güçlükleri genel olarak üç tür şeklinde ele alındığından ve bunlardan ilki okuma güçlüğü olarak adlandırılan disleksidir, şeklindeki tanımı ile sunumuna giriş yapana Sevilay Tunç "Disleksi, genel anlamda okuma; çözümlenme ve anlamlandırma olarak iki boyutlu bir beceridir." ifadesini ayrıca vurgulamak istemiştir.

Okuma güçlüğü olan öğrencilerin

- Harf-ses ilişkisi kurma,
- Sözcükleri otomatik ve doğru isimlendirme
- Okuduğunu anlamada sorun yaşadıklarını anlatarak sunumuna devam etti.

Okul döneminde öğrencilerde disleksi belirtilerinden

- Okula gitme konusunda isteksizlik,
- Okuma için isteksizlik,
- Okuma-yazma becerisinde yaşitlarından geri kalma,
- Sözcük ve harf öğrenme zorluğu,
- Harf-ses ilişkilerini öğrenmede güçlük şeklindeki örnekler verildi. Ayrıca bu belirtilerin müdahale planına uygun dönemde başlamak için iyi birer yol gösterici olduğundan bahsedildi.

Disleksili çocukların okul dönemi özelliklerini anlatırken örneklerle destek-

leyen konuşmacımız bu gözlemlerin akademik hayatta etkilerinden bahsederek önemine dikkat çekti.

Disleksi ile okuma başarısızlığı farkı konusunda öğretmenler, bu alanda çalışan uzmanlar ve aileler disleksi ve okuma başarısızlığı terimleri konusunda sık sık kavram karmaşası yaşamaktadırlar, diyen Tunç bu karmaşanın çocukların akademik hayatını etkilediğini de eklemiştir.

Okuma başarısızlığının;

- Sözcük çözümleme
- Okuma akıcılığı,
- Okuduğunu anlama becerilerinde görülen yetersizlikler,

okuma başarısızlığı olarak adlandırılabilceği anlatıldı. Disleksinin ise dil temelli bir okuma güçlüğü olup yaşam boyu süren nörobiyolojik kökenli bir özgül öğrenme güçlüğü olduğu anlatılarak farkına özellikle değinildi.

Disleksili bir bireyi ergoterapist bakış açısıyla değerlendirecek olunursa;

- Görsel uzamsal algı,
- Mesafe tayini,
- Hafıza becerileri,
- Görsel diskriminasyon (ayırım),
- Bilateral koordinasyon,
- El-göz koordinasyon becerilerinde zorlandığı gözlemlenmektedir.

Şeklindeki açıklamasının ardından konuşmacımız Sevilay Tunç, sempozyum boyunca çeşitli müdahale örnekleri veren konuşmacıların örneklerine ek çeşitlemelerde bulunarak sunumuna son vermiştir.

Dördüncü Oturum

BAĞLANTISAL BEYİN AĞ ORGANİZASYONU ÇERÇEVESİNDE DİSLEKSİ NEDİR?

Prof. Dr. Şükrü TORUN

Sinir sistemi ve beyin, tüm bileşenleriyle birlikte genetik, epigenetik ve iç-dış çevresel faktörlerin nöroplastisite mekanizmaları temelinde biçimlendiği iç içe girmiş geniş ve dinamik bir yapısal-işlevsel networkler sistemidir. Bağlantısal organizasyon, her bireyde çeşitli açılardan yapısal ve farklılıklar gösteren “bireye-özgü” bir beyin mimarisinin, başka bir deyişle, büyük bir nöroçeşitliliğin de temelini oluşturur. Bu çeşitlilik içinde, beyin network organizasyonu farklılığına/yetersizliğine bağlı olarak doğuştan geldiği halde, çoğunlukla okul çağında fark edilebilen “Özgül Öğrenme Bozukluğu” spektrumunda en sık görülen akademik problem kategorisi okuma becerisini edinme, akıcı ve anlayarak okuma güçlüğü şeklinde ortaya çıkan disleksidir.

Disleksi ile ilgili sorun düzeylerini ve bozukluğun temellerini açıklamaya dönük çeşitli teoriler, zaman içinde özellikle fonksiyonel nörogörüntüleme olanaklarının gelişmesiyle, genetik ve davranışsal düzeylerden nöral network düzeyine doğru evrilmiş bulunmaktadır. Günümüz kognitif nörobilim ve nöropsikoloji araştırmalarının sonuçları, disleksili bireylerde en başta doğrudan dille ilintili olan fonolojik işlem ve hızlı isimlendirme açıkları (ikili açık/double deficit) olmak üzere, grafem-fonem entegrasyonu, otomatik sözcük tanıma, anlama eşleme, ritmik ve prozodik okuma süreçlerinin yanında; çalışma belleği, yürütücü işlevler, hızlı işitsel işleme, algı, görsel-uzamsal dikkat, konsantrasyon, motivasyon ve sosyal etkileşim gibi dil-dışı bilişsel sorunların da beyin bağlantısallığı çerçevesinde çok-disiplinli bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirmektedir.

Disleksi nörobiyolojisinin beyin ağ organizasyonu temelinde anlaşılması, değerlendirme, erken tanılama ve müdahaleye dönük multi/inter/transdi-

sipliner bir kavrayışın daha doğru ve etkili yapılandırılması bakımından çok önemlidir. Bu bağlamda; eğitim içeriklerinin belirlenmesi, akademik beceri kazanma davranışlarının düzenlenmesi ve meslek kazandırma süreçleri ile ilgili özel eğitim, psikoloji ve ergoterapi yaklaşımlarının yanı sıra, fonoloji-morfoloji-sentaks-semantik gibi linguistik bileşenlerle ilgili dil-konuşma terapisi müdahaleleri öne çıkmaktadır. Diğer disiplinlerin çok yönlü müdahalelerini bireye özgü bütüncül bir anlayışla entegre etmeye ve desteklemeye uygun olarak tasarlanacak trans-modal plastisite hedefli müzik terapi uygulamalarının da disleksi yönetimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜKLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE ÇOCUKLUK ÇAĞI DEPRESYONU

Uzm. Psk. Aynur SAYIM

Zorbalık, taraflarda güç eşitliğinin olmadığı ve sürekli olan, kişiyi rahatsız etme ve zarar verme davranışlarını tanımlamak üzere kullanılır.

Akran zorbalığı ise, bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri bilerek ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle görülen, zorbalığa uğrayanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türüdür.

Akran zorbalığı 5 şekilde görülmektedir.

1. Fiziksel zorbalık: Tokat atma, vurma, boğazını sıkma, dürtme, yumruk atma...
2. Sözel zorbalık: İsim takma, küfür etme, alay etme ,,,Sözel zorbalık, en yaygın görülen zorbalık biçimi olmakla birlikte; geç farkedilen, bazen farkedilmeyen , aynı zamanda da çok yıpratıcı zorbalık türüdür.
3. Duygusal zorbalık: Kaş çatma, dudak bükme, alaycı, gülerken bakma, önemsememe... bu tip davranışlar, aynı zamanda bireyi uzak tutmak, akran gruba girmesini engellemek ve arkadaşlık ilişkilerini bozmak şeklinde de olmaktadır.
4. Cinsel zorbalık: Uygun olmayan cinsel içerikli mesajlar göndermek ve bu türden davranışlar göstermeyi içeren zorbalık türüdür.
5. Siber zorbalık: Sosyal medyada bir kişi hakkında gerçek dışı bilgi yaymak , kişiyi utandırıcı fotoğraflar yayınlamak, mesajlaşma ortamlarından kişiyi incitecek mesaj veya tehditler yollamak, başka birinin

kimliğiyle kötü mesajlar göndermek şeklinde görülmektedir.

Tüm çocukların öncelikli ihtiyacı güvende olmak, güvende hissetmektir. Okul, güvenli ortam olmalıdır. Okul güvenliği kavramı, “öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve sosyal bakımdan özgür hissetmeleri ihtiyacı” nı tanımlar. Okulda öğrenme için uygun bir ortam yaratılması zorunluluğu vardır. Öğretmen desteği, sınıf içi etkinliklere katılım, bireysel düşüncelerin önemsinmesi , arkadaş ve okul sevgisinin arttırılması, kuralların net, açık sunulması, düzenlilik, eğitim olanaklarının düzenlenmesi, disiplinin sağlanması, kişisel farklılıklara saygının vurgulanması, farklı gelişen, farklı öğrenen çocukların desteklenmesi için özel programlara yer verilmesi, okul güvenliği ve çocuğun kendini okul ortamında güvende hissedebilmesi için gerekli koşullardır.

Çocuk, iyi bir aile, iyi bir okul, iyi arkadaşlar ihtiyacındadır. Akran zorbalığı yaşayan çocuk, endişe, güvensizlik, acı, yetersizlik, suçluluk duyguları içindedir.

Öğrenme güçlüklerinde; Çoğunlukla, çocuğun zihinsel yeterliliği olmasına rağmen, akademik açıdan gerilik göstermesi, öğrenme güçlüğünün en çarpıcı özelliğidir. Öğrenme güçlüğü olan çocuk, akademik sorunlar yanında, sosyal algılama ve etkileşimde sorunlar da yaşayabilmektedir. Dolayısıyla sosyal beceride de sorunlar ortaya çıkmaktadır. Dikkat, öğrenme, davranış veya anksiyete bozukluğu olan çocukların, gelişimleri süresince zorlandıkları pek çok alan nedeniyle, depresyona yakalanma riski nin daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Çocukların kendisini ifade edebilmesi, kendisine güveni kazanması, aile ve diğer bireylerle ilişki kurabilmesi, akranları tarafından kabul görmesi, sosyal ilişkilerde bağımsızlık kazanması gibi becerilerin geliştirilmesi , bu çocukların daha fazla desteklemek ve onları motive etmek çok önemlidir.

Bu nedenle, öğrencilere örgün öğretimin her bir basamağında, sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir.

DİSLEKSİLİ ÇOCUKLAR İÇİN DUYUSAL STRATEJİLER

Erg. Sedanur YILMAZ

Disleksi Nedir? Dis' - 'güçlük, 'leksia '- "sözcükler" anlamına gelmektedir. Çocuğun yaşına, eğitimine ve zekasına göre okuma başarısının beklenenin altında olması şeklinde tanımlanmaktadır.

Disleksili Çocuklarda Görülen Zorluklar; disleksili çocuklarda; bilişsel becerilerde problemler, görsel ve işitsel algı işleme problemleri, motor koordinasyon, denge problemleri sıklıkla rapor edilen problemler arasında görülmektedir.

Disleksinin Etiyolojisi; yapılmış olan birtakım araştırmalar disleksinin beyin hasarından kaynaklı olabileceğini, genetik Faktörler açısından da kalıtsal nedenlerin etkili olduğunu öne sürmektedir. Bunların yanında disleksinin nörolojik fonksiyonlardan ve duysal disfonksiyonlardan kaynaklı olduğunu gösteren araştırmalarda mevcuttur.

Duyusal Disfonksiyonlar; çevre ile kurulan adaptif etkileşimin beyin gelişimini şekillendirmede önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla duysal işleminin gerçekleştirilememesi nörolojik yapıyı da negatif yönde etkilemektedir. Duyusal entegrasyona dayalı olan yaklaşımlar disleksiye sahip çocuklarda uygulanan programlardan birisidir. Duyu bütünleme terapisinde disleksili çocuklar için sıklıkla da taktil, vestibüler, derin duyu ile görsel, işitsel duyu uyarılarından faydalanılmaktadır.

Disleksili bir çocuktaki görülen vestibüler modülasyon bozuklukları; Denge ve koordinasyon bozukluğu, zayıf bilateral koordinasyon, tekrarlı ve sıralı hareket becerilerinde güçlük yaşanması, zayıf motor koordinasyon, zayıf görsel takip becerilerine ve duysal güven sorunlarına neden olmaktadır.

Disleksili çocuklarda görsel algı becerilerindeki güçlükler; görsel-uzaysal algı, görsel ayırt etme, görsel bellek gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Disleksili çocuklarda görsel algı becerilerinin desteklenmesiyle; akıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma becerisi, dil gelişimi, yön kavramlarındaki beceriler ve günlük yaşam aktivitelerindeki bağımsızlık becerileri artmaktadır.

Disleksili çocuklarda sıklıkla işitsel algı problemleri gözlenmektedir. Zayıf işitsel algı, bazen öğretmenin söylediklerini takip etme ve anlamada bazen de okurken anlama sorunlarına ve okulda düşük performansa yol açabilmektedir.

Kaba Motor Beceriler ve İnce Motor Beceriler, disleksili bir çocuk; hız ve çeviklik, dayanıklılık, denge ve koordinasyon, bilateral koordinasyon ve el-göz koordinasyonu gibi alanlarda güçlük yaşayabilmektedir. Disleksili bir çocukta ince motor becerilerdeki zayıflık çocuğun giyinip soyunma, tırnak kesme, bağcık bağlama, toka takma, gömlek düğmelerini ilikleme, fermuar çekme, kavrama becerisi, doğru kalem tutma, silik ya da bastırarak yazı yazma, yazı yazarken hızlı yorulma, şekil kopyalama gibi aktivitelerde zorlanmasına neden olabilmektedir.

Disleksili Çocukların Öğrenme Süreci; Uyarıcı ve aktif ortamlarda yetişen çocuklar beyinde daha fazla sinirsel bağlantı oluştururlar. Disleksili bir çocuğun öğrenme süresince kullanılacak duyuusal stratejiler; Adaptif materyal olarak terapi topu sandalyesini öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda denge, postüral kontrol, dikkat sorunları olan disleksili çocuklar için de iyi bir çözüm yoludur.

Ağırlıklı yelekler derin bası ve propriyoseptif uygulamalar olarak kullanılır. Dokunma basıncı ve propriyoseptif duyu sinir sistemine organize edici, sakinleştirici girdi sağlayan duyumlardır. Hareket arayışı yoğun olan disleksili bir çocuk için kullanılması önerilmektedir.

ÇOCUKLARDA DİSKALKULİ

Çoc. Gel. Psk. Güler HEMİDOVA

“Gelişimsel diskalkuli” olarak da bilinen diskalkuli, aritmetik becerilerin gelişimini ve performansını etkileyen özel ve kalıcı bir öğrenme bozukluğudur. Diskalkulisi olan bireyler, basit meblağları teslim etme ve hesaplama konusunda mücadele ederler; aynı zamanda aritmetik problemleri çözmede zayıf bir büyüklük duygusuna ve sınırlı yeteneklere sahiptirler. Diskalkulinin, çalışılan ülkeye ve tanı kriterlerine bağlı olarak okul çocuklarının %3,5-6,5’ini etkilediği tahmin edilmektedir. Sağlık, başarılar ve yaşam kalitesi dahil olmak üzere daha kötü yaşam sonuçlarıyla ilişkilendirilmiştir (örneğin, finansmanı yönetememe, sınırlı kariyer fırsatları nedeniyle). Disleksinin karşılaştırılabilir yaygınlığına ve muhtemelen bir bireyin yaşam sonuçları üzerinde daha ciddi bir olumsuz etkiye sahip olmasına rağmen, daha az tanınmakta ve anlaşılmaktadır.

Bugüne kadar, diskalkulinin tek ve basit bir tanımı üzerinde fikir birliği yoktur. Uluslararası Hastalık Sınıflandırması, diskalkuliyi, “gelişimin erken bir aşamasında ortaya çıkan, uygun olmayan okullaşma veya yetersiz öğrenme fırsatları ile açıklanamayan alana özgü bir öğrenme bozukluğu” olarak kabul eder. Zihinsel Bozukluklar için Teşhis ve İstatistik El Kitabında, diskalkuli, bir bireyin yaşı ve zekası için beklenen düzeyde akademik olarak (matematikte) performans gösterememe olarak belirli öğrenme zorlukları altında sınıflandırılır. Diskalkuli tanımı tanı kriterlerine göre değişir. Bazıları diskalkuliyi, genel zekayı göz önünde bulundurarak önemli ölçüde zayıf matematiksel performans gösterdiği şeklinde tanımlamıştır.

Diskalkuliyi tanımlamak zordur, çünkü etkilenen bireylerin çoğu dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve disleksi gibi diğer durumlardan da

muzdariptir. Sonuç olarak, tek başına diskalkuli ile ilişkili belirli özellikleri ve / veya mekanizmaları belirlemek zordur. Aslında, bu kategori altında sınıflandırılanlar azınlık olduğu için, “saf diskalkuli”nin varlığı tartışılmıştır. Daha da önemlisi, araştırma, farklı ve / veya çoklu düzeylerde sayısız bireysel farklılık olduğunu öne sürüyor: biyolojik (örneğin, atipik sinir profili), bilişsel (örneğin, hafıza) ve davranışsal (örneğin, anksiyete), bunun tanımını daha da karmaşıklaştırıyor. şart. Bu tür sık görülen komorbiditelerin paylaşılan bir nöral substratın bozulmasına bağlı olup olmadığını incelemek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

BEYİNDE İŞİTSEL ÖĞRENME SÜRECİ

Nörobilim Uzm. Erg. Muammer AYDOĞDU

Ses iç kulağa ulaştığında, beyne gönderilen bir sinyale dönüştürülür. Bu, işitme siniri aracılığıyla, beynin işitme merkezi, işitme korteksine gönderilen nöral koddur.

İşitme sesin dış, orta ve iç kulak içerisinde taşınarak sinirsel sisteme aktarılarak anlamlı bir sürece geçmesidir. Bu sayede beynimiz işittiklerimizi yorumlayabilir. Kulağımızın her bir bölümü sesin aktarılmasında temel rol oynar. İşitme korteksine gelen bilgiler limbik sistemde oksipital lobla periatal lobla iletişim halindedir. Periatal lob sesin alanı hakkında, nerden geldiği hakkında uzaysal bilgiyi verir. Oksipital lobdan sesle ilgili görsel bilgiyle bağlantı kurmamızı sağlayan bilgiler alınır. Limbik sistemden işitsel-duygusal yanıtlar alınır.

Bunların bütünsel olarak çalıştığı yerler beynimizin işitme alanıyla da yakın olan bölgelerinden asosyonel alanlardır. Bu asosyonel alanlar sayesinde bilişsel faaliyetlerimizi yapabildiğimiz ana cevaplar oluşur. Bunlar bizim okuma sistemimizi, öğrenme sürecimizi etkileyen ana faktörlerden biridir. İşitsel algı çevreden gelen duyuşsal uyarınlarla kulaklarımıza ulaşan bilgileri alma ve yorumlama kabiliyeti olarak tanımlanabilir.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE SANAL DÜNYAYI BİRLEŞTİREN ERGOTERAPİ YAKLAŞIMLARI

Menekşe YÜKSEL

Teknoloji çağında olduğumuzu pandemi döneminde de daha iyi hissetmeye başladık. Bu teknolojinin bir dalı olan sanal gerçeklik aslında sağlık alanında yeni yeni yaygınlaşmaya başladı. Bu yaygınlaşmanın farkındalığını yeni fark ediyor olabiliriz, özellikle de özel öğrenme güçlüğü alanındaki kullanımları duyulmamış bile olabilir.

Sanal Gerçekliği (virtual reality) Tanıyalım: Bilgisayarda yaratılmış üç boyutlu ortamların birden fazla duyum ile deneyimlendiği etkileşimli benzetimlerdir (Muscott ve Gifford, 1994) sanal gerçeklik uygulamaları;

(a) pasif, (kontrol yok), (b) keşfedici (kontrol var, manipüle yok), (c) etkileşimli olarak (ortamdaki her şeyle etkileşim var) 3 kısma ayrılır.

Teknoloji Tipine Göre Sanal Gerçeklik; 1- Masaüstü sanal gerçeklik (desktop virtual reality), 2- Mavi oda (blue room), 3- Oyun kumanda aletleri (joystick), 4- Saran sanal gerçeklik sistemleri (immersion virtual reality systems) şeklinde sınıflandırılır.

Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar öğrenmede, yönetici işlevlerde, sosyal duygusal alanda ve dil konuşmada alanlarında problemler yaşayabilmektedir. Bu problemler için sanal dünyayı birleştirecek olursak; hedeflediğimiz nokta kavramsal değişim yaratmaktır. Bu kavramsal değişimi de sanal ortamda bulunma hissiyatı ile gerçekleştiriyoruz. Yapılan çalışmaları da incelediğimizde sanal gerçekliğin çoğu problemde iyileşme saptığını görebilmekteyiz.

Yaklaşımlarda Sanal Gerçeklik Kullanmanın Faydaları: Gerçek dünyada deneyimlenmesi zor ve pahalı olan ortamların deneyimlenmesi ya da tehlikeli

olabilecek çalışmaların sanal ortamlarda güvenli biçimde yapılmasını sağlar. Öğrenciye gözleme dayalı öğretim etkinlikleri yerine, daha aktif katılım gösterebileceği öğretim ortamları sunar. Gerçek ortamların-durumların tutarlı temsilleri yer alır. Sanal ortamların anlık ve tutarlı geri bildirimler sunar.

Kullanıcının gereksinimlerine ya da bireysel özelliklerine uygun öğrenme ortamları ve etkinlikleri geliştirir. Ayrıca;

1) İskelet Sistemi: Hareket açıklığı, Kuvvet, Endurans, Fitness ve kardiyovasküler dayanıklılık

2) Denge: Gövde ve postür kontrolü, Antisipatuar postürel cevaplar, Uyarılara uygun reaksiyonlar ve önceden ayarlanmış/rastgele oluşan denge bozucu yanıltmalar, Orta hat (denge Noktası) algılaması

3) Nörolojik: Hareket kalitesi, Hareket farkındalığı ve propriyosepsiyon, Bilateral hareket

4)Kognitif: Hafıza, Algı, Planlama ve fonksiyonları yönetme noktalarında da gelişmeler kaydetmek ve üstelik bu gelişmelerin kişilerin ilgi alanlarına yönelik ortamlarla sağlamak artık çok kolay.

Sanal dünyalar “Müdahale Çerçevesinde+ Doğru Dozda+ Kontrollü Bir Biçimde Kullanım= Olumlu Etki” yaratabilmektedir. Teknoloji ile işbirlikçi bir şekilde çalışırsak gerçek dünyada gerçekleştiremediğimiz şeyleri telafi etmemiz artık mümkün.

Beşinci Oturum

DİSLEKSİDE GÜNCEL VERİLER

Atıf TOKAR

DİSLEKSİLİ BİREY KİMDİR ?

Özgül Öğrenme Güçlüğü'nün temel özelliği; Normal zihinsel gelişim düzeyine rağmen çocuğun Okuma Matematik,Yazılı anlatım becerilerinde yaşadığı güçlüklerdir. dinleme, konuşma, okuma, yazma, akıl yürütme, matematik yeteneklerin kazanılmasında ve kullanılmasında önemli güçlükler ile kendini gösteren heterojen bir bozukluktur. Bu özellikleri nedeniyle tanısı ilköğretim yıllarında konmaktadır. Ancak okul öncesi döneme ilişkin belirtilere odaklanması ve erken müdahale programlarının oluşturulması hedeflenmektedir.

Eğitsel becerilerin, yaşa ve zihinsel yetkinliğe göre beklenenin önemli ölçüde altında olduğu okul başarısını, iş performansını, günlük yaşam aktivitelerini belirgin düzeyde etkilediği bir durumdur.

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı Beşinci Baskısında (DSM-5),farklı dil ve kültürlerdeki okul çağı çocuklarında okuma, yazma ve matematik eğitsel alanlarını içeren özgül öğrenme güçlüğü yaygınlığı % 5–15 olarak belirtilmiştir.Erkeklerde kızlara oranla 3-4 kat daha fazla görülmektedir.

Disleksi olan bireylerin %20-40'ında Diskalkuli, gelişimsel dil bozukluğu olan kişilerin %20-55'i disleksilidir, disleksililerin %10-20'si anksiyete bozukluğu yaşamaktadır, disleksililerin %2-14'ü depresyon geçiriyor, disleksililerin %8-18'i dikkat eksikliği ve/veya hiperaktivite bozukluğu yaşıyor.

DİSLEKSİLİ BİREYLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Zekaları normal ya da normalin üstündedir.

- Okul başarısında gösterdiği performansın beklenenden düşüktür
- Okuma gerektirmeyen derslerde çok daha başarıyla okuma gerektiren derslerde daha az başarılıdırlar
- Okumaları olması gerekenden daha yavaştır.
- Heceleyerek okurlar
- Harfleri yada sayıları yazarken veya okurken karıştırabilirler (o0-öü-pb-bd-sş-12 21- 6 9 gibi)
- Bazı heceleri ters okuma (el-le, eli-ile, için-çini.. gibi)
- Yazarken kelimeleri ters yazabilirler
- Okurken ve yazarken sıklıkla harf, hece atlarlar
- Kelimenin sonlarını uydurarak yuvarlayarak okuma (panteizm – penaltı gibi)
- Okurken sıklıkla noktalama işaretlerinde duraklamazlar, noktalama işaretlerini atlarlar
- Özellikle okumaya karşı isteksizdirler
- Başkasının okuduğunu daha iyi anlayabilirler
- Okuma-yazmayla ilgili ödevlerden kaçınırlar
- Yavaş ve bozuk yazarlar, yazdıklarını kendileri bile okurken zorlanırlar
- Tahtada yazılanları defterine geçirmekte çok zorlanırlar, ödevlerini eksik alırlar,
- Ödev yapmakta isteksizdirler, sık sık yardım isterler
- Sık sık dört işlem hatası yapma; -,+,x işaretlerini karıştırıp çıkarma yerine toplama, toplama yerine çarpma yapabilirler
- Bazıları Sayıları tersten okurlar (41-14...gibi)
- Çarpım tablosunu öğrenmekte büyük ölçüde zorlanırlar..
- Bölme ve toplama işlemine ters yönden başlarlar, elde'leri unuturlar.

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMDE ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE DAİR GÖZLEMLER VE EĞİTİME BAŞLANGIÇ

Çoc. Gel. Melisa AKKÖSE KAYA

Sözel ve sözel olmayan bilgilerin çözümlenmesinde çevrenin ve kalıtımın etkisiyle gerçekleşen nörogelişimsel bir süreçtir. Okuma, anlama matematik, konuşma ve dinlemede, yazım ve anlatım şekillerinde oluşan gecikmelerle oluşan bozukluktur. Özgül öğrenme güçlüğü'nün alt boyutları arasında en sık okuma bozukluğuna rastlanmaktadır ve bu vakaların %80'ini okuma bozukluğuna sahip çocuklar oluşturmaktadır.

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı ile özgül öğrenme güçlükleri arasında karşılıklı bir ilişki vardır: özgül öğrenme güçlüğü bulunan bireylerde ülkemizde yapılan bir çalışmada olguların yaklaşık %28.5'inde dehb saptanmıştır. Okul öncesi dönemde dikkat edilecek hususlara örnek verilirse, dil gelişiminde gecikme. Dil edinimi sırasında telaffuz sorunları. Birbirine yakın kelimeleri yanlış sesleme Kelime dağarcığı yaşitlarına göre sınırlılık. İfade edici dil becerilerinin gelişimde sohbet başlatma ve sürdürme alanlarında sınırlılık Hikâye dinleme ve anlatmaya ilgisizlik. Eylemleri karıştırır. (gitmek – gelmek, inmek – çıkmak...)Sıra takibi gerektiren bilgileri öğrenmede sıkıntı. (haftanın günleri, sayılar, alfabe...)Yönelim becerilerinin gelişimde zorluk. (sağ-sol, yukarı- aşağı)Zaman kavramını algılamakta zorluk (sabah, öğlen, akşam, dün, bugün, yarın)

Sempozyum için pandemi dönemi kapsamında Google anketlerden oluşturduğum 24 kişinin okul öncesi ve çocuk gelişimi öğretmenin katıldığı araştırmada amacım okul öncesi dönemde özgül öğrenme güçlüğü olabilecek çocukları bu dönemde gözlemek becerilerini gelişimsel anlamda desteklemek ve erken dönemde eğitime başlanması, doğru uyarılar sunulması amacıyla çocuk gelişimci ve okul öncesi öğretmenlerin görüşleriyle ve gözlem

yeteneklerini kapsamaktadır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI:

- Okul öncesi öğretmenlerin ve kreşte çalışan çocuk gelişimcilerin gözlem ve çocuk ile vakit geçirme olasılıkları olduğundan özgül öğrenme güçlüğü şüphesi bulunan çocukları tespit etme ve erken müdahale göstermeleri çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir.
- Bu alanda bakım verenlerin görüşü ve çocuk ile ilgili gözlemler erken eğitimi artıracağından ebeveynlere konu ile ilgili danışmanlık verilmeli ve gerektiğinde doğru yönlendirmeler ile gelişim destek programları oluşturulmalıdır.
- Çocuğun eksikleri okul öncesi dönemde doğru şekilde saptandığından çalışmalar ile yaşlarının becerilerini yakalama fırsatı erken eğitim ile giderilecektir.
- Çocukların başaramam korkusu ve kaygısı azalacağından akranlarıyla iletişimi artarak çocukların sosyal becerileri de bu şekilde desteklenecektir.
- Konu ile ilgili yeterli yönlendirme ve destek gösteremeyen eğitimcilere seminerler düzenlenerek erken eğitim ve müdahale çerçevesinde özgül öğrenme güçlüğü konusunda bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Ailelere yönelik seminerler anaokullarında düzenlenerek farkındalıkları artırılmalı ve çocuklar gerektiğinde erken eğitime başlangıç yapılmalıdır.

DİSLEKSİDE ZİHİN HARİTALARI

Erg. Veysel ÖZKÖK

Roger Sperry'nin 1960'lı yıllarda yapmış olduğu Split Brain çalışması sonucunda sağ ve sol hemisferin iletişimini sağlayan corpus callosumu keserek sağ ve sol hemisferin temel fonksiyonlarının birbirinden ayrı olduğu ve bağımsız olarak bilinç sahibi olduklarını bilimsel olarak kanıtladı. Sol beynin mantıksal, rasyonel, ayrıntıcı, planlı, bilgi ve kontrol merkezi olduğu sağ beynin duygusal, sezgisel, bütünsel, yaratıcı, anlama ve risk merkezi olduğu sonucuna ulaşıldı.

Tony Buzan vermiş olduğu eğitimlerde linear not alma beyin dostu bir not alma yöntemi olmadığı çünkü sadece sol hemisferin işin içinde olduğu, sağ hemisferin devreye alınmadığı düşüncesiyle, ne yaparsak beyin dostu bir not alma yöntemi haline getirebiliriz sonucunu olarak 1971 yılında Zihin Haritalama yöntemini dünya literatürüne kazandırdı. İlk başlarda bir not alma yöntemi olan Zihin Haritalama yıllar geçtikçe bir öğrenme kültürü haline geldi.

Zihin haritası görsel bir düşünme aracı ve düşündüğümüz her şeyin resim olarak kağıda aktarılmasıdır. En önemlisi Zihin Haritalama etkin düşünme ve öğrenme tekniğidir. Çocuklarda kalıcı, eğlenceli ve özgün öğrenme sağlarken hafızayı geliştirir, yaratıcı düşünmeyi sağlar, hayal kurmayı destekler ayrıca odaklanma, motivasyon ve özgüven sağlayarak başarı duygusunu tetikler. Yetişkinlerde zaman yönetiminde, büyük resmi görmede, odaklanmada, iletişim ve eğitim alanında destekleyici etkilerini gösterir.

Zihin haritalama bir bilgiyi görsel bir ifadeye aktardığı için kişinin ilgiyi kavramasında daha kolay bir yol sunar. Bilgileri küçük parçalara bölerek kolay hale getirir, düşünceleri gruplaştırmayı sağlayarak totalde büyük resmi görmeyi kolaylaştırır. Dislekside yaşanan bazı sorunlar, Zihin Haritalamanın fay-

daları ile karşılaştırıldığında Disleksi yararına katkı sağlayabilecek bir teknik olarak karşımıza çıkabilir. Yapılan birçok çalışma ve araştırma ile de akademik öğrenim alanında etkinliği desteklenmektedir.

OKUMAK İSTİYORUM & DİSLEKSİDE ANNE BABA REHBERLİĞİ

Dr. Ulviye AKIN

Günümüzde disleksi için geleneksel yöntemler yerine araştırma temelli bilimsel çalışmaların ışığında öğretim müdahale ve metotların uygulanmasına ve bu alanda çalışanların özellikle disleksi ile ilgili bilimsel uygulamalardan ve tedrisattan geçmesine acilen ihtiyaç duyulmaktadır. Anne babalara disleksi konusunda rehberlik yapmak ise disleksi konusunda en önemli unsurdur. Kısa süreli alınan uygulayıcı disleksi eğitimleri ile uygulamada başarılı olmak son derece sınırlıdır.

Bugünün çocukları, akademik gelişimlerini sağlayabilmek ve hayat boyu öğrenmeye devam edebilmek için yetkin düzey okuma becerilerine ihtiyaç duymaktadır. Bu noktadan hareketle, farklı öğrenme ihtiyaçlarına sahip öğrenciler için çeşitli okuma müdahaleleri arayışı günümüzde de devam etmektedir. Örneğin; Müdahaleye Tepki Modeli (MTM) Düzey-II yaklaşımı temel alınarak hazırlanan ZOBEP Zenginleştirilmiş Okuma Becerileri Programı (Akin,2021) uygulama sürecini anlamının, uygulayıcılar ve eğitim paydaşları için müdahaleye yönelik bakış açılarını bütüncül yaklaşımla tekrar gözden geçirme fırsatı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. ÖG, sıklıkla ilkökul çağındaki çocuklarda fark edilmektedir. Erken müdahale konusunda ilerleyebilmek için öncelikle; ÖG olan çocukların ortalama veya ortalama üstü zekâya sahip olmalarına rağmen belli akademik alanlarda güçlük yaşadıkları ve beklenen potansiyel başarı ile ortaya konan başarı arasında tutarsızlık olduğu dikkate alınmalıdır. Ayrıca ÖG olan çocukların belli bir akademik alana ilişkin istikrarsız bir performans ve farklı akademik becerilerde tutarsız bir başarıya sahip olması da göze çarpmaktadır. ÖG olan öğrencilerde akademik alanlarda görülen sınırlılıkların yanı sıra bilişsel, duygusal, sosyal ve davranış-

sal faktörlere bağlı sınırlılıklar da gözlemlenebilir. Özellikle okuma güçlüğü olan öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar, kalıcı ve hayat boyu süren mücadelelere dönüşme eğilimi göstermektedir. Bu yüzden de Amerika Birleşik Devletlerinde ve dünyanın çok sayıda ülkesinde öğrenme güçlüklerini erken dönemde tespit etmeye yönelik bir model oluşturulmuştur. Müdahaleye Tepki Modeli öğrenciler başarısız olmadan ya da özel eğitim tanısı almadan önce erken dönemde belirlenerek gerekli müdahale programlarına katılmaktadırlar.

Disleksi alanında çalışan profesyonellerin ve anne ve babaların doğru ve etkili yaklaşım ve müdahaleler konusunda bilgilendirilmesinin sahadaki en önemli konulardan biri olduğu düşünülmektedir.

YAŞAM BOYU ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Çoc. Gel. Gülten YÖRÜK

Özgül öğrenme güçlüğü bireylerde nörolojik bir sorundan kaynaklanıp, kişilerde sayısal ve okuma-yazma gibi alanlarda görülen bir problemdir. Bu güçlükler okulöncesi dönemde görülür ve kişinin hayatı boyunca devam eder. Özgül öğrenmede erken müdahaleler alınmazsa, çocuğun hem eğitim hem de sosyal hayatını olumsuz etkiler. Bu konuda erken tanı çok önemlidir, erken tanı ile beraber tedaviye başlanmalıdır. Maalesef, toplumda birçok aile çocuğunun davranışlarını doğru analiz edemiyor ve davranışlarını yanlış yorumlayarak çocuğun zekasının geri olduğunu düşünmektedir. Türkiye'deki öğrenme güçlüğüne bakış açısı ile tanılanmadaki gecikmeleri göz önüne alırsak oldukça yüksek oranda bu çocuklar gözden çıkarılmış görülmektedir. Bu çocuklar okulda yaramaz olarak etiketleniyor, başarısız oluyor, aşırı hareketli olduğu için dışlanıyor. Böyle düşünmesinin en büyük sebebi ailelerin özgül öğrenme güçlüğü ile ilgili bilgilerinin yeterli olmamasıdır. Aynı şekilde ailenin anlamlandıramadığı bu davranışlar çocuğun öğretmeni tarafından da anlaşılmamaktadır. Bu durumda çocuk sık sık dışlanma davranışlarıyla karşılaşmaktadır.

Özgül öğrenme bozukluğunun belirtilerinin aileler tarafından doğru yorumlanması önemlidir çünkü birey ileriki yaşamında da sağlıklı birey olarak hayatına devam etmelidir. Doğru tanı konulamaması çocuğun tedavisinin gecikmesi ile toplumdan dışlanması ve davranış sorunları yaşamasına sebep olmaktadır. Durum fark edildiğinde çocuğun özel alt sınıfa verilmesi hatta okuldan alınması gibi durumlar oluşabiliyor. Bununla birlikte yanlış ilaç kullanımı ve yanlış yönlendirilmelerde söz konusu. Öğrenme güçlüğü ile ilgili diğer sorun eğitim programlarının uygun hazırlanmasıdır. Öğrenme güçlüğü

yaşayan çocuklar ülkemizde rehberlik araştırma merkezine gönderilerek buradaki değerlendirmelere göre kaynaştırma raporu alıyor. Bu çocuklar genel olarak zihinsel geriliği olan çocuklar olarak algılanabiliyor toplumda. Bunun sebebi toplumun bu güçlüğün tanımını tam olarak bilmemesinden kaynaklı bir durum diyebiliriz. Yapılan tüm çalışmalar, doğru planlanmış bir süreç ile çocukların genel eğitim yapılan sınıflarda eğitimlerini sürdürmesinin daha etkili olduğunu göstermiştir. Türkiye’de okulöncesi veya ilköğretim 1.sınıfta öğrenme güçlüğü tanısında belirli standart tarama aracı yok ve tarama testleriyle ilgili de kuşkulu bir yaklaşım söz konusudur. Aslında en iyi tanılama yöntemi, çocuğun eğitimcisi tarafından değerlendirilip, yaşitlarıyla farklılık gösteren davranışların gözlemlenmesi ve okuma, yazma gibi aktiviteleri normal gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırıp tanılama yöntemi olabilir.

Ülkemizdeki RAM’larda özel eğitim güçlüğü ile ilgili değerlendirmeleri genelde akademik yönde olup, uygulanan zeka testleri sonuçlarına göre yapılmaktadır. Oysa, üstün zekalı çocukların tanılmasında böyle bir yaklaşım sıkıntı yaratabilecek durumdur. Erken çocuklukta özgül öğrenme bozukluğu tanılama ve değerlendirilmesinde uygun araçların kullanılması gereklidir ve bu konuda RAM personelinin bu konuda bilgilendirilmesi hatta hizmet içi eğitim alması önerilebilir. Erken müdahale programlarına; öğretmen, çocuğun yaşitları, ailelerin dahil edilmesi gerekmektedir. Çocuğun sadece akademik yönden değil bütünsel bir yaklaşımla sosyal ve duygusal açıdan da desteklenmesi gerekmektedir. Çocuğa yalnız olmadığı hissettirilmeli, daha çok başarılı olduğu yönleri öne çıkarılmalıdır.

Ayrıca, ergoterapistler bu bireylerin güçlü yönlerinin ortaya çıkarılması ve ihtiyaçlarına yönelik planların oluşturulmasında uzman yetkinliğe sahiptir. Erken çocuklukta itibaren ergenlik, yetişkinlik dönemlerine kadar ergoterapi hizmetinin de dahil edilmesi önemlidir.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE POZİTİF TERAPİ

Şevval ATEŞ

1950'lerde ABD'de ortaya çıkan bu teknik günümüzde de dünya çapında hızla yayılmaktadır. Sanat terapisinin bir terapi biçimi olarak ortaya çıkış hikayesi de ilgi çekicidir. ABD'li psikologlar eski insanların mağaralarda çizdikleri resimleri inceleyerek başlamışlardır. Psikologların dikkatini bu kişilerin çeşitli katliamları, göçleri sanat yoluyla ifade ettikleri çekmiş ve baharın ya da yazın gelişini neden kutladıkları, neden değişik ritüeller yaptıkları, dansın ne işe yaradığı gibi konular üzerine kafa yormuşlar.

Sonuçta bütün bunların insanları rahatlatıcı bir yönü olduğunu keşfetmişler. Sözle ifade edilemeyen bazı şeylerin sanat yoluyla ifade edilebildiğini görüp "neden bu yöntem terapide de kullanılmasın?" diye düşünmüşler. Sanat terapisi, görsel sanatları, insanların akıl sağlıklarıyla birlikte, duygusal ve sosyal sağlıklarını da geri kazanmaları ya da geliştirmeleri için kullanan bir çeşit destek mekanizması olarak tanımlanır. Bilinçli bir şekilde sözel olarak sorunları ifade etmek bazen zorlaşabilmektedir. Sanat terapisi sözün bittiği, yetersiz kaldığı yerde başlar. Farklı kişi ve durumlar için sözel anlatımdansa sanat yoluyla ifade etmek daha verimli sonuç verebilir. İnsanları iyileştirir, onarır, dönüştürür.

Benzer bir yöntem olan psikodramada kişilerin problemleri doğrudan ortaya konmakta ve dolayısıyla daha sert geçişler yaşanmaktadır. Oysaki sanat terapisinde geçişler çok daha yumuşaktır. Kişi kendisinin anlatmak istediği kadarını ortaya koyar. İstemediklerini ise kendisine saklar. Yani bu yöntemde doğrudan probleminiz hakkında konuşmak durumunda kalmazsınız. Bunun yerine, bu problemi sanat yoluyla, daha estetik, daha yumuşak bir şekilde ortaya dökersiniz. Terapötik müdahaleye yönelik bu yaklaşım, çeşitli engellerle,

özel ihtiyaçlarla ve davranışsal sorunlarla başa çıkmada çok yararlı bir araçtır. Bu yöntem sayesinde, öğrenciler genellikle beyin yarım kürelerinde daha yakın bir denge kurabilirler.

Bir dengesizliğin öğrenme güçlüğü, depresyon, öfke ve algı gibi şeyleri etkilediğine inanılıyor. Bu tür yaratıcı terapiyi diğer danışmanlık biçimlerine eklemek, Dikkat Eksikliği / Hiper Aktivite Bozukluğu, Otizm Spektrum Bozukluğu ve Davranış Bozukluğu gibi durumlarda genellikle eksik olan başa çıkma becerilerinin öğrenilmesine yardımcı olabilir. Onlarca yıllık araştırmalar, sanat eğitiminin genel akademik başarıdan sosyal ve duygusal gelişime kadar her şeyi ve çok daha fazlasını etkilediğini kanıtlamak için yeterli miktarda veri sağladı. Araştırmalar, sanatın ince motor becerilerinden yaratıcılığa ve gelişmiş duygusal dengeye kadar geniş bir fayda yelpazesi üreten sinir sistemleri geliştirdiğini kanıtladı. Basitçe söylemek gerekirse, sanat bireysel ve toplum olarak düzgün işleyişimiz için paha biçilmezdir.

Sanat terapisi, çok çeşitli zihinsel bozuklukları ve psikolojik sıkıntıları tedavi etmek için kullanılabilir.

- Depresyon
- Kaygı
- Yeme bozuklukları
- Duygusal zorluklar
- Aile veya ilişki sorunları
- Tıbbi durumlar
- Diğer tıbbi sorunlarla ilişkili psikolojik belirtiler
- Psikososyal sorunlar
- Stres
- Madde kullanım bozukluğu

Sanat terapisi çocukların güvenini, öz farkındalığını artırabilir ve onlara kendi davranışları hakkında iç görüşü sağlayabilir. Çocuklar için sanat terapisi sırasında kişilikleri, beğenileri ve hoşlanmadıkları şey kuvvetle ortaya çıkabilir ve eğer terapist kabul ve ilgi ile yanıt verirse, güven gelişebilir.

Çocuk, terapistin sorularına cevap olarak resimler çizerek, boyayarak veya heykel yaparak, terapi veya öğrenme süreçlerinde yardımcı olabilecek bazı temaları veya ilgi alanlarını ortaya çıkarabilir.

ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI - 51